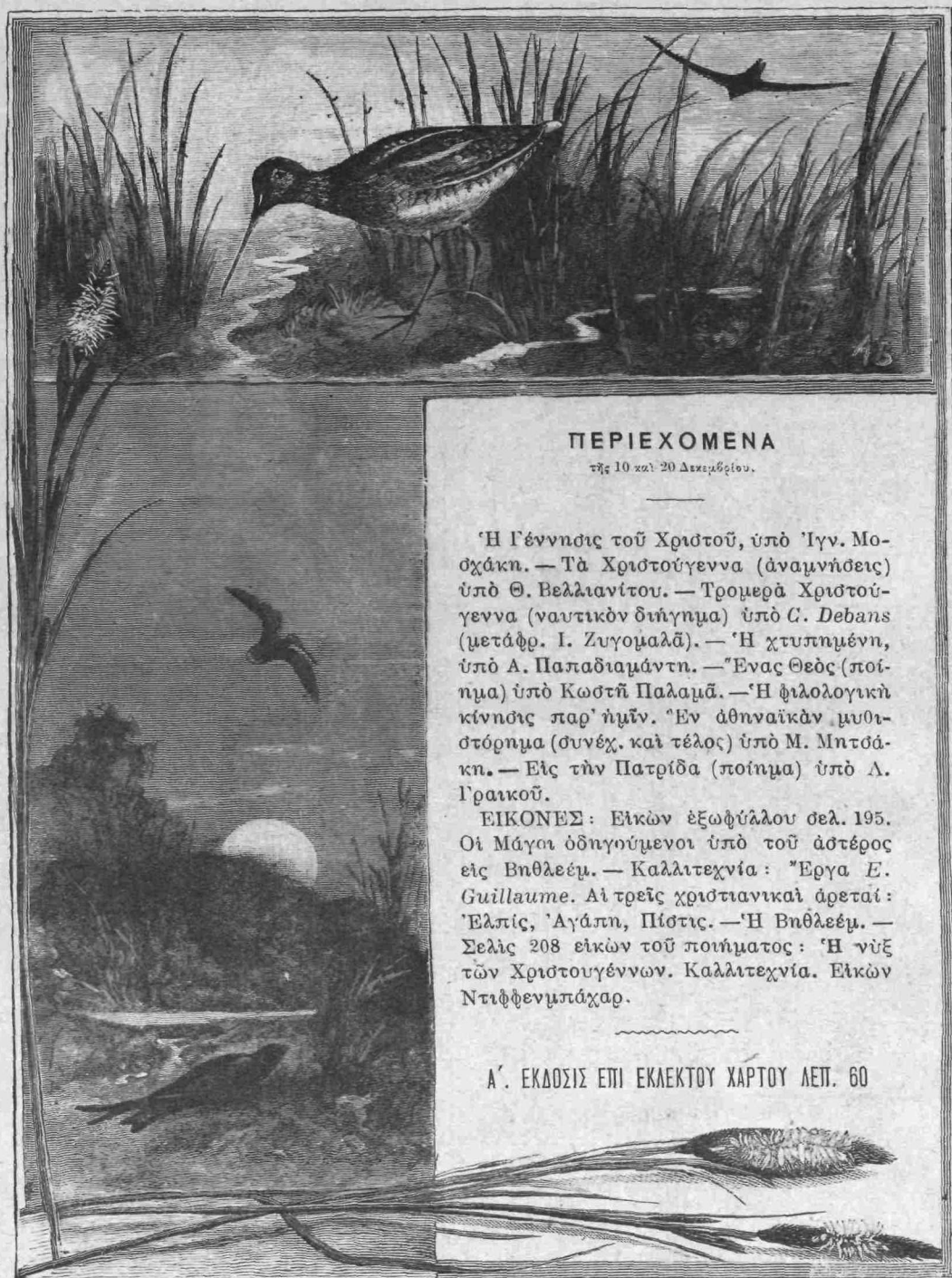

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

τῆς 10 καὶ 20 Δεκεμβρίου.

Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ, ὑπὸ Ἰγν. Μοσχάκη. — Τὰ Χριστούγεννα (ἀναμνήσεις) ὑπὸ Θ. Βελλιανίτου. — Τρομερὰ Χριστούγεννα (ναυτικὸν διήγημα) ὑπὸ C. Debans (μετάφρ. I. Ζυγομαλά). — Ἡ χτυπημένη, ὑπὸ Α. Παπαδιαμάντη. — Ἐνας Θεὸς (ποίημα) ὑπὸ Κωστῆ Παλαμά. — Ἡ φιλολογικὴ κίνησις παρ' ἡμῖν. Ἐν ἀθηναϊκῶν μυθιστόρημα (συνέχ. καὶ τέλος) ὑπὸ Μ. Μητσάκη. — Εἰς τὴν Πατρίδα (ποίημα) ὑπὸ Λ. Γραικοῦ.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Εἰκὼν ἐξωφύλλου σελ. 195. Οἱ Μάγοι ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀστέρος εἰς Βηθλεέμ. — Καλλιτεχνία: Ἔργα E. Guillaume. Αἱ τρεῖς χριστιανικαὶ ἀρεταί: Ἐλπίς, Ἀγάπη, Πίστις. — Ἡ Βηθλεέμ. — Σελίς 208 εἰκὼν τοῦ ποιήματος: Ἡ νύξ τῶν Χριστουγέννων. Καλλιτεχνία. Εἰκὼν Ντιφφενμπάχαρ.

Α'. ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΠΙ ΕΚΛΕΚΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΛΕΠ. 60

ΑΤΤΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ, ΑΡΙΘ. 19-20

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΤΟ νύξ· ὁ ζοφώδης αὐτῆς πέπλος περιεκάλυπτε τῆς γῆς τὸ πρόσωπον· ἐν τῷ πελάγει τοῦ σκότους ἔπλεεν ἡ ἀνθρωπότης, παλαιούσα κατὰ κυμάτων ἀγρίων καὶ κινδυνεύουσα αὐτανδρὸς νὰ καταποντισθῇ ἐν τῷ ὠκεανῷ τῆς πλάνης καὶ τῆς διαθορᾶς. Τὸ ναυάγιον ἦτο ἀναπόφευκτον, ὅτε ὁ λαμπρὸς τῆς ἡμέρας ἀστὴρ ἀνέτειλε, καὶ αἱ φωτεινὰ αὐτοῦ ἀκτῖνες διεσκέδασαν τῆς νυκτὸς τὸ πυκνὸν σκότος, καὶ τὴν τρικυμίαν διεδέχθη ἡ γαλήνη, καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἐσώθη ἐκ τοῦ ἀναποφύετου ναυαγίου. Τίς ὁ λαμπρὸς οὗτος ἀστὴρ; Εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις πρὸ δεκαεννέα περίπου αἰώνων ἐγεννήθη ἐν φάτνῃ ἀλόγων, ἐν τῇ πόλει τῆς Ἰουδαίας Βηθλεέμ. Εἶνε ἐκεῖνος, ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ ὁποίου φῶς μέγα περιέλαμψε τοὺς ἐκεῖ που πέριξ ἀγρυαλοῦντας ποιμένας, καὶ ἄγγελος Κυρίου εἶπε πρὸς αὐτούς· «Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυὶδ». Εἶνε ἐκεῖνος, ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ ὁποίου πλήθος στρατιᾶς οὐρανοῦ αἰνεῖ τὸν Θεὸν καὶ λέγει· «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Σπεύσωμεν, ὡς οἱ ποιμένες, εἰς τὴν πνευματικὴν Βηθλεέμ, τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐκεῖ θὰ ἴδωμεν οὐχὶ βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ, ἀφανὲς καὶ ἄσημον· ἀλλὰ μονάρχην κραταῖον καὶ ἔνδοξον, ὅστις τὴν φάτνην τῶν ἀλόγων μετέβαλεν εἰς οἰκουμένην, καὶ ἔστησεν ἐν αὐτῇ ἐς αἰεὶ τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ θρόνον, καὶ προσκυνεῖται πανταχοῦ καὶ λατρεύεται. Κλίνωμεν τὸ γόνυ καὶ λατρεύσωμεν τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἐνανθρωπήσαντα. Δοξάσωμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς οἱ ποιμένες, τὸν Θεόν, ὅτι ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτὴρ, καὶ πλήρεις χαρᾶς ἀναφωνήσωμεν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας· «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Καὶ εἶνε τῷ ὄντι ἀληθοῦς χαρὰς καὶ εὐφροσύνης ἡμέρα ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ. Αἰσθημα βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης πρέπει σήμερον μάλιστα νὰ διαθερμαίνῃ τὴν καρδίαν παντὸς χριστιανοῦ πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ἐν τῇ ἀπειρῷ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπῃ, ἐγεννήθη ἐν φάτνῃ ἀλόγων καὶ ἔπαθε καὶ ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀρετὴν.

Τί θὰ ἦτο ἡ ἀνθρωπότης θρησκευτικῶς καὶ ἠθικῶς ἄνευ Χριστοῦ; ταύτην τὴν ἀπλουστάτην ἐρώτησιν ἂν προβάλλῃ τις εἰς ἑαυτὸν, θὰ πεισθῇ ὅτι ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ εἶνε εἰς πάντα χριστιανὸν ἀφορμὴ χαρᾶς καὶ δοξολογίας πρὸς τὸν Θεόν. Τί θὰ ἦτο θρησκευτικῶς ἡ ἀνθρωπότης ἄνευ Χριστοῦ; Θὰ ἦτο τοιαύτη, ὅποια καὶ μέχρι σήμερον παρὰ τοῖς μὴ χριστιανικοῖς λαοῖς. Ὁ λογικὸς ἄνθρωπος θὰ ἔκλινε γόνυ ἐνώπιον τῶν εἰδώλων καὶ θὰ ἐλάτρευεν ὡς θεοὺς κτίσματα ἀτελῆ καὶ πεπερασμένα, θὰ προσέφερεν εἰς αὐτὰ θυσίας ζώων καὶ ἀνθρώπων, θὰ ἐσπούδαζε νὰ μιμηθῇ θεοὺς πλήρεις παθῶν καὶ κακιῶν, θὰ ἐζήτει νὰ ἐξευμενίσῃ αὐτοὺς διὰ πράξεων αἰσχροῦ καὶ κακοῦ. Ἀργὸν καὶ ἀδιάφορον πρὸς τὸν κόσμον ἢ κακοποιὸν καὶ φθονερὸν θὰ ἐξελαμβάνετο τὸ θεῖον, τύχη δὲ τυφλὴ καὶ εἰμαρμένη σκληρὰ θὰ ἐδέσποζε πανταχοῦ. Τί δὲ εἶνε ἡ θρησκεία παρὰ τοῖς λαοῖς, ἐν οἷς ἀνέτειλε τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου; Εἶνε τοιαύτη, ὅποια ἀρμόζει εἰς τὸν λογικὸν ἄνθρωπον. Κλίνωμεν γόνυ οὐχὶ ἐνώπιον τῶν κτισμάτων, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ κτίστου· λατρεύομεν Θεὸν πνευματικόν καὶ προσφέρομεν εἰς αὐτὸν ἀντὶ πάσης ἄλλης θυσίας τὴν θυσίαν τῶν παθῶν, ἔργα ἀγαθὰ. Σπεύδωμεν νὰ ἐξομοιωθῶμεν πρὸς τὸ τέλειον, νὰ γίνωμεν τέλειοι, ὡς τέλειος εἶνε ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Πιστεύωμεν εἰς Θεόν, οὐτινος ἡ πατρικὴ μέριμνα διήκει διὰ πάντων· αἴρωμεν πρὸς αὐτὸν χεῖρας ἱκετίδας ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ εὐχαριστοῦμεν αὐτὸν ἐν τῇ εὐτυχίᾳ ὡς τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ.

Τί θὰ ἦτο ἄνευ Χριστοῦ ὁ οἶκος, ἡ βάσις αὕτη πάσης κοινωνικῆς προόδου καὶ ἀναπτύξεως; Θὰ ἦτο ὁποῖος εἶνε καὶ μέχρι σήμερον παρὰ τοῖς μὴ χριστιανικοῖς λαοῖς. Ὁ ἀνὴρ θὰ ἦτο οὐχὶ σύζυγος καὶ πατὴρ, ἀλλὰ κύριος καὶ τύραννος καὶ γυναικὸς καὶ τέκνων· ἡ γυνὴ θὰ ἦτο οὐχὶ σύζυγος καὶ μήτηρ, ἀλλὰ δούλη καὶ κτῆμα τοῦ ἀνδρός· τὰ τέκνα θὰ συνεδέοντο πρὸς τοὺς γονεῖς διὰ τοῦ φόβου, θὰ ἦσαν δὲ εἰς τὴν ἀπόλυτον διάθεσιν τοῦ πατρός· διὰ δὲ τοῦ βαρβαρικοῦ θεσμοῦ τῆς πολυγαμίας ἡ γυνὴ θὰ ἐξηυτελιζέτο ἔτι μᾶλλον καὶ ἡ ἀρμονία τοῦ οἴκου θὰ ἐφυγαδεύετο καὶ ἡ ἀνατροφὴ τῶν τέκνων θὰ καθίστατο ἀδύνατος. Νῦν δὲ διὰ τοῦ Χριστοῦ ὁ οἶκος ἀνυψώθη καὶ ἐξηυγενίσθη. Δὲν εἶνε πλέον ὁ ἀνὴρ κύριος καὶ τύραννος, ἀλλὰ σύζυγος καὶ πατὴρ εἰς τὴν εὐγενῆ τῆς λέξεως σημασίαν· τιμᾷ καὶ ἀγαπᾷ τὴν γυναῖκα ὡς ὡς ἑαυτὴν καὶ ὁμοτίμον αὐτῇ· ἀγαπᾷ τὰ ἴδια τέκνα καὶ μεριμνᾷ πατρικῶς περὶ αὐτῶν. Δὲν εἶνε πλέον ἡ γυνὴ δούλη, ἀλλὰ σύζυγος καὶ μήτηρ εἰς τὴν σημασίαν ἐκείνην, ἣν περιέχει τὸ γλυκὺ τῆς μητρὸς ὄνομα· σύζυγος καὶ μήτηρ ἀγαπᾷ καὶ τιμᾷ τὸν ἄνδρα, διέπουσα τὰ τοῦ οἴκου καὶ φροντίζουσα πρὸ πάντων περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων καὶ ἀναδεικνύουσα Βασιλεῖους, Γρηγορίου καὶ Χρυσοστόμους.

Τί θὰ ἦτο κοινωνικῶς ἡ ἀνθρωπότης ἄνευ Χριστοῦ; Θὰ παρίστα τὸ οἰκτρὸν ἐκεῖνο θέαμα, ὅπερ παριστᾷ καὶ νῦν ἔτι ἡ κοινωνία τῶν λαῶν τῶν ἐκτὸς τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ βαρὺς τῆς δουλείας ζυγὸς θὰ ἐπεκαθῆτο ἐπὶ τοῦ τραχήλου

τοῦ ἡμίσεως τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ δοῦλοι θὰ ἐστεροῦντο παντὸς ἀνθρωπίνου δικαιώματος καὶ θὰ ἦσαν ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν σκληρότητα καὶ ἀπανθρωπίαν τῶν κυρίων αὐτῶν. Οἱ ἄνθρωποι θὰ εὗρισκον τέρψιν καὶ εὐχαρίστησιν εἰς θεάματα, ἐν οἷς ἀνθρώπινα πλάσματα κατεσπαράσσοντο ὑπὸ ἀγρίων θηρίων ἢ ἐφόνεον ἄλληλα. Ἡ ὥραία καὶ εὐγενὴς λέξις τῆς φιλανθρωπίας οὐδαμοῦ θὰ ἀνεφαίνετο, ἀδιαφορία δὲ πλήρης καὶ ἀσπλαγχνία θὰ ἐπεκράτει πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς. Νῦν δὲ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἡ δουλεία κατηργήθη, διότι πάντες ἐκηρύχθησαν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἴσοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Τὰ σκληρὰ ἐκεῖνα καὶ ἀπάνθρωπα θεάματα ἐξέλιπον, τὸ δὲ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας διεισέδυσεν πανταχοῦ, καὶ οἱ γυμνοὶ ἐνεδύθησαν, καὶ οἱ πεινῶντες ἐχορτάσθησαν, καὶ οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ ἐν φυλακῇ ἔτυχον περιθάλψεως.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι αἱ χριστιανικαὶ κοινωνίαι δὲν παριστῶσι τοιαύτην φαιδρὰν εἰκόνα, μὴ λησμονῶμεν ὅμως, ὅτι τὸ κακὸν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκλίη ὁλοσχερῶς ἐκ τῆς γῆς, ἐφ' ὅσον ἐπ' αὐτῆς ζῇ ὁ ἄνθρωπος. Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς ἐμφύτους τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἠθικὰς παρεκτροπὰς καὶ ἀνωμαλίας, τὸ Εὐαγγέλιον εἶνε καὶ θὰ εἶνε ἐς αἰεὶ δύναμις ἀναγεννῶσα καὶ σώζουσα καὶ ἄτομα καὶ κοινωνίας. Αἱ σωτήρια χριστιανικὰ ἄρχαι διεισέδυσαν πανταχοῦ καὶ μετέβαλον τὸν ὅλον ἄνθρωπον καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, καὶ τὰς ιδέας καὶ τὰ αἰσθήματα καὶ ἅπαντα καθ' ὅλον τὸν βίον. Ζῶσι χριστιανικῶς, σκέπτονται καὶ αἰσθάνονται χριστιανικῶς καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀδιαφόρως καὶ πολεμίως ἔχουσι πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἐν ἣ ὤμεν ἐξεχριστιανίσθη. Τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα ζῇ πανταχοῦ καὶ ἐνεργεῖ. Διεισδύει εἰς τὴν συνείδησιν καὶ θεραπεύει τὰς πληγὰς αὐτῆς, ἐπιχέει βάλσαμον εἰς τὰς τεθλιμμένας καρδίας, χαλινάγωγεῖ τοὺς ἐν εὐτυχίᾳ, ἐνισχύει τοὺς ἀσθενεῖς, προάγει ἔτι μᾶλλον τοὺς ἀγαθοὺς, φρουρεῖ τὸ οἰκογενειακὸν ἄστυλόν, σώζει κοινωνίαν ὅλην ἀπὸ τελείας διαφθορᾶς καὶ ἀποσυνθέσεως καὶ παρέχει ζωὴν νέαν, ἀληθὴ ἠθικὴν δύναμιν εἰς ἐπιτέλειαν παντὸς ὅ,τι μέγα καὶ ἔξοχον. Ὅτι δὲ πρὸ πάντων μετέβαλε τὴν ὄψιν τῆς κοινωνίας καὶ ἀνεκαίνισεν αὐτὴν καὶ ἀνέπλασε, τοῦτο εἶνε ἡ ἀγάπη ἡ ὅλως ἄγνωστος τῇ ἀρχαιότητι ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ἡ ἐνσαρκωθείσα ἄπειρος ἀγάπη, ὁ ἐν φάτινι γεννηθεὶς, ἐξήπλωσεν εἰς τὸν κόσμον. Ἡ ἀγάπη αὕτη ἐγένετο ὁ κυριώτατος μοχλὸς παντὸς εὐγενοῦς καὶ γενναίου, ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον πάσης ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς προόδου καὶ ἀναπτυξέως. Ἐκ τῆς ἀγάπης ταύτης προέρχεται ἡ δύναμις πρὸς πᾶσαν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ζωὴν. Ἐκ τῆς ἀγάπης ταύτης ἀπέρρευσαν πάντα τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ κοινωφελῆ ἐκεῖνα ἰδρύματα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ ἀληθές κόσμημα τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀναδεικνύουσι τὴν θρησκείαν ἡμῶν θρησκείαν τῆς ἀγάπης, θρησκείαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὴν ἀγάπην ταύτην καὶ φιλανθρωπίαν ὀφείλομεν νὰ ἐκδηλώσωμεν πάντες οἱ χριστιανοί, μάλιστα κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, μὴ λησμονοῦντες ὅτι πρὸ τῆς θύρας ἡμῶν κεῖνται πτωχοὶ Λαζάρου ἐπιθυμοῦντες νὰ χορτασθῶσιν ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης ἡμῶν. Ὅφειλομεν νὰ ἐνθυμηθῶμεν μάλιστα κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, ὅτι κύριον ἡμῶν τῶν χριστιανῶν εἶνε ἡ ἀγάπη ἡ δι' ἔργων ἐκδηλουμένη, καὶ ὅτι θὰ σπεύσωμεν ἕκαστος ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἰδίων δυνάμεων νὰ χορτάσῃ τὸν πεινῶντα, νὰ ποτίσῃ τὸν διψῶντα, νὰ ἐνδύσῃ τὸν γυμνόν, νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἀσθενῆ καὶ τὸν ἐν φυλακῇ. Καὶ τότε ἡ ἡμέρα αὕτη θ' ἀνατείλῃ διὰ πάντα χριστιανόν ἀληθοῦς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἡμέρα, καὶ πένητες μετὰ πλουσίων καὶ κλαίοντες μετὰ χαιρόντων ἐν χαρᾷ θ' ἀναφωνήσωμεν· «*Ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτὴρ*». «*Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία*».

ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΜΟΣΧΑΚΗΣ

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

(ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ)

ΜΕΧΡΙ τοῦ θαλάμου μου φθάνουσιν οἱ ἦχοι τῶν τραχυφώνων τυμπανίων. Οἱ παῖδες τῆς γειτονίας μου ἀνακρούουν αὐτὰ καὶ συνοδεύουν διὰ τοῦ ἀθιγγανικοῦ τούτου ὀργάνου, τὸ ἀφελές Χριστουγεννιάτικον ἔσμα, τὸ μονότονον, ὡς φωνὴ αἰσθημίνοντος. Καὶ τῶν ντεφῶν δὲ οἱ ἦχοι καὶ τῶν ἑσμάτων αἱ μονότονοι κραυγαὶ δὲ εἶναι ξένοι εἰς τὰ ὦτά μου. Ἀπὸ μικρὸ παιδάκι ἀκόμη, τοὺς ἀκούω πάντοτε τὴν ἡμέραν ταύτην. Κόκκινα ἀπὸ τὸ ψῦχος, μὲ τὰ κρυσταλλωμένα χεράκια τους, τὰ παιδιὰ τῆς γειτονίας μου, ἔρχονται τόσα χρόνια τώρα καὶ ἀνακρούουν τὸ ὄργανόν των καὶ μᾶς ψάλλουσι :

Καλὴν ἐσπέραν ἄρχοντες — ἂν εἶνε ὁρισμός σας,
Χριστοῦ τὴν θεῖαν γέννησιν — νὰ 'πῶ 'ς τ' ἀρχοντικό σας.

Ἡ δὲ μονότονος, ἡ τρεμουλιαστὴ φωνὴ των, ἀκόμη καὶ σήμερον, ὅτε τὰ χρόνια διεσκορπίσαν ὅλην ἐκείνην τὴν ἀπλοῦκὴν ποίησιν, ἥτις μᾶς περιέβαλλε, προτοῦ οἱ ξανθοὶ μας βουλοὶ μεταβάλλωσι χρωματισμόν, φθάνει ὡς γνώριμος μελωδία, ἐξεγείρουσα παλαιὰ ὄνειρα, παιδικὰς ἀναμνήσεις, καὶ ἄκοντα μὲ σύρει πρὸ τοῦ παραθύρου μου ἵνα ἶδω τὸ μεγάλο τους ποικιλόχρωμο φανάρι, τὸ ὅποῖον, ὅταν ἔλθῃ ἡ ἐσπέρα θὰ ἀναφθῇ καὶ ἀπὸ φιλικῆς εἰς φιλικὴν οἰκίαν μεταφερόμενον θὰ φωτίσῃ τοὺς μικροὺς ἀοιδούς, οἵτινες θὰ ἀναγγεῖλωσι τὸ «*Χριστὸς γεννᾶται σήμερον*».

Καλῶς ἤλθατε, μικροὶ μου τραγουδισταί, μὲ τὰ χρυσοποικίλτα ντέφλα σας καὶ μὲ τὸ ὠραῖο σας ἀστέρينو φανάρι, ὁμοίωμα τοῦ οὐρανίου ἀστέρος, τοῦ φωτίσαντος τὸν δρόμον τῶν μάγων τῆς Περσίας εἰς τὴν φάτιν, ἵνα προσκυνήσωσι τὸν γεννηθέντα υἱὸν τῆς Παρθένου. Καλῶς ἤλθατε, μικροὶ μου ἀοιδοί, νὰ μοὶ ἀναζωπυρήσητε ἐσβεσμένους πόθους, νὰ

μοί επαναφέρετε γλυκειάς αναμνήσεις. Καλῶς ἤλθατε, μικρὰ τοῦ χειμῶνος χελιδνάκια, νὰ μοῦ υπενθυμήσετε ὅτι ἔρχονται τὰ χρυσὰ μας Χριστούγεννα, ἡ μεγάλη μας ἑορτή, ἡ μεταβάλλουσα τὸν ἄνδρα εἰς παιδίον, ἀρκούμενον εἰς μίαν θωπεϊάν, εἰς ἓνα τραγοῦδι, εἰς ἓνα μόνον χριστόφωμον.

Πανταχοῦ σήμερον ζωηρὰ μοῦ παρουσιάζονται αἱ εἰκόνες τῶν Χριστουγέννων, ἀπὸ τοῦ χοροῦ τῶν παιδιῶν, μέχρι τοῦ γειτονικοῦ μου κλιβάνου, τοῦ περικυκλουμένου ἀπὸ τὰς θεραπαινίδας τῶν πέριξ οἰκίων. Ἀπὸ τοῦ φούργου τούτου βλέπω ἀφράτα μοσχοβολοῦντα τὰ χριστόφωμα μὲ τὰς ψαλιδισμένας ἄκρας, τοὺς κομποὺς σταυροὺς τῶν καὶ τὰ ὀλόχρυσα κάρυα, μεταφερόμενα ἐντὸς κανίστρων εἰς τοὺς οἴκους, ἐνθα τὰ ἀναμένει ἡ οἰκοδέσποινα καὶ οἱ ξανθοὶ ἄγγελοί της, οἵτινες μὲ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμούς, μὲ ροδιζούσας τὰς παρειὰς ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς περιεργείας, παρηκολούθουν τὸν μετασχηματισμὸν τῆς ζύμης εἰς χριστόφωμον. Ὅλοι ἡσθάνθημεν τὴν μυστηριώδη αὐτὴν χαρὰν, ἥτις κινεῖ τὰς μικράς, ὡς λεπτοκάρυον, καρδίας τῶν παιδίων, καὶ ὅλοι ἐπληρώθημεν εὐδαιμονίας, ἀπὸ τὴν θεῶν μόνον τῶν χριστοφώμων, ἡ εὐδαιμονία δὲ αὕτη ἀντηνακλᾶτο ἐπὶ τῶν προσώπων μας, ὅπως εἰς κρυσταλλίνην λίμνην ἀντανακλᾶται ἡ διαγελῶσα περίξ φύσις καὶ τὰ πράσινα βουνὰ καὶ οἱ λευκοὶ οἰκίσκοι. Ὡς αὕτη ἡ ἀπαστράπτουσα τῶν οἰκογενειῶν χαρὰ, ὅλη αὕτη ἡ περὶ τὸν κλιβάνον κίνησις, ὅλοι αὐτοὶ τῶν ντεφιῶν οἱ ἦχοι καὶ τὰ ἄσματα τῶν παιδίων μοὶ ἀναγγέλλουσιν ὅτι ἦλθον μέσα εἰς τὴν καρδίᾳ τοῦ χειμῶνος, μέσα εἰς τὸ ψῦχος τοῦ Δεκεμβρίου, σὰν ἀριελαϊτικὸν τριαντάφυλλο ριχμένο μέσα εἰς τοῦ χειμῶνος τὰ χιόνια, τὰ χρυσὰ, τὰ ροδοβαμμένα Χριστούγεννά μας.

✱

Ἦλθαν τὰ Χριστούγεννα! Πόσαις φοραῖς μὲ πάλλουν καρδίαν, μὲ προσδοκίαν βαπτισμένην εἰς ὄνειρα παιδικά, ἀγνὰ σὰν τὰ χρόνια μας ποῦ ἐπέρασαν, λευκὰ σὰν τὰ χιόνια τὰ σκεπάζοντα σήμερον τὰ βουνὰ μας, δὲν ἐπερίμενα τὰ Χριστούγεννά μου. Μακρὰν ἀπὸ τὴν πίεσιν τοῦ διδασκαλικοῦ βλέμματος, ἔρριπτα τὸν βιβλιοφύλακά μου εἰς τὴν πρῶτην τυχούσαν γωνίαν, καὶ χειράφτετος ἀνεστάτουν τὸν πατρικόν μου οἶκον, καὶ ἐνέτεινον τὴν δύσμιν τῶν φωνητικῶν μου ὀργάνων, ἵνα ἐκδηλώσω ζωηροτέραν τὴν χαρὰν, ἥτις μὲ κατεῖχε, καὶ ἀσθμαίνων, καὶ ἐρυθρὸς ἀπὸ τῆς χαρᾶς ἐρριπτόμην εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς μάμης μου, καὶ ἐδεχόμην τὰ θερμότερα φιλήματα της, καὶ κεκμηκῶς κατόπιν ἀπὸ τὰ παιγνίδια, ἐκοιμώμην ἡσυχᾶ ἡσυχᾶ, μέχρις ὅτου τὰ μεσάνυχτα τὸ σήμαντρον τῆς γειτονικῆς ἐκκλησίας θὰ μὲ ἐξήγειρε καὶ θὰ μὲ ἔφερεν εἰς τὸν ναόν, ἵνα ἀκούσω τὸν ὄρθρον καὶ τοὺς μελιφθόγγους ψελλισμοὺς τοῦ φέροντος ἀκόμη τὸν τσουμπὲ ψάλτου, μὲ τὸ μικρὸ φεσάκι εἰς τὴν κεφαλὴν, μὲ τὴν ἐξοιδημένην ρίνα καὶ τὴν προέχουσαν γαστέρα, ἀλλὰ τόσο γλυκεῖαν, τόσο μελαγχολικὴν φωνὴν ἔχοντα ψάλτην τῆς ἐκκλησίας μας. Τὰ χρόνια μετέβαλον τὰ πάντα· ἡ λευκὴ μικρὰ ἐκκλησία μένει ἀκόμη εἰς τὴν θέσιν της, ἀλλὰ τὸ σήμαντρόν της δὲν ἔχει πλέον· τὴν νύκτα μήτε ὁ παχύσαρκος ψάλτης πληροὶ αὐτὴν μὲ τοὺς ψαλμούς του. Ἡ ψώρα τοῦ ξενισμοῦ κατεβρόχθισε καὶ τὰ θρησκευτικὰ μας ἀκόμη ἔθιμα. Ἐνθυμοῦμαι ἄλλοτε, προτοῦ ἀποδημήσω εἰς χώραν μακράν, τὴν νύκτα ταύτην τῶν Χριστουγέννων, ὅλοι ἀνέμενον τὸ σήμαντρον νὰ τοὺς ἐξεγείρῃ ἀπὸ τῆς κλίνης, προτοῦ ἀκόμη εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς φανῶσιν αἱ ροδόχροοι ἐκεῖναι ταινίαι, αἱ ἀγγέλλουσαι τὴν ἔλευσιν τῆς πρωίας, προτοῦ ἀκόμη νὰ σβύσουν τὰ ἄστρα· τὴν ὥραν ἐκεῖνην, ἣν θαυμασίως ἀπεικόνισεν ὁ εὐστομος τῆς Κερκύρας ψάλτης.

Ὅπου δὲν ἄκουες φωνή, δὲν ἔβλεπες διαβάτη·
Εἶχε τὸν ὕπνο ἀποδεχτὴ καλύβι καὶ παλάτι,
Δὲν ἐπερνοῦσαν τὰ πουλιά, ποῦ σύσκοια εἶχαν βάλει,
Σκέπη θερμὴ τὴν ἴδια τοῦ φτεροῦγα στὸ κεφάλι,

Κ' ἦταν τὸ χόρτο, τὸ κλαρί καὶ ὁ ἀνθὸς τὴν ὥρα 'κεῖνη,
Τοῦ μαμουδιῶ προσκέφαλο, τῆς πεταλούδας κλίνη
Τ' ἀρνὶ στὴ μάντρα πλάγιαζε, τ' ἄγριμι στὴ μονιὰ του,
Ὅλα τὰ πλάσματα, Θεέ, στὸν ἴσκιό σου ἀπὸ κάτω.

Καὶ μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἡσυχίᾳ τῆς φύσεως, εἰς τὴν ἐρημίαν τῶν ὁδῶν, αἴφνης ἠκούετο τὸ σήμαντρον χαρμωδῶς ἀντηχοῦν, αἱ οἰκίαι ἐφωτίζοντο, αἱ θύραι ἠνοίγοντο ἡ μὴ κατόπιν τῆς ἄλλης, τὰ χαρτοφάναρα προέκυπτον καὶ αἱ οἰκογένειαι ἐν συνοδείᾳ μετέβαινον εἰς τὸν ναόν, καθ' ὅλην δὲ τὴν ὁδὸν ἠκούοντο κοῦφα βήματα καὶ ἑορτάσιμος γλυκύς τις ψιθυρὸς, ὅστις καθίστατο μυστηριώδης ὡς ἐκ τῆς προκεχωρηκυίας ὥρας, καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα ριπτόντων ἀσθενὲς ἐρυθρὸν φῶς μικρῶν χαρτοφάναρων τῶν φωτιζόντων τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν λευκὴν ἐκκλησίαν, ἥτις μὲ τοὺς χαρμωδοὺς ἤχους τοῦ κώδωνός της προσεκάλει τοὺς χριστιανοὺς εἰς πανηγυρισμὸν τῆς μεγάλης τοῦ χριστιανισμοῦ ἑορτῆς. Τὴν ὥραν ταύτην ἡ μετὰ βασις εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔχει κῆτι τι ποιητικὸν καὶ μυστηριώδες· ἡ ψυχὴ ἀνυψοῦται καὶ φέρεται ἐπὶ τῶν αὐλῶν πτερύγων τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων, διασχίζει τὴν ὁμίχλην τῶν αἰώνων καὶ φέρεται εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς τὴν μικρὰν πολίχνην τῆς Βηθλεέμ, ἐνθα πρασινίζει ἡ ἐλαία, κυλᾷ τὰ ἀργυρὰ του νερὰ ὁ Ἰορδάνης, καὶ βρέχει τὴν χώραν, ἣν τόσῳ γλυκὰ, τόσον ὠραῖα περιέγραψεν ὁ Νάτσων τὴν χώραν

Ὅπου ὁ ἥλιος ὁ ξανθὸς πάντοτε τὴν στολίζει,
Π' ὁ ποῖο γαλάζιος οὐρανὸς γλυκὰ τὴν σκεπάζει
Κ' ἡ τρικυμία καὶ ἡ βροχὴ ποτὲ δὲν τὴν ταράζει.
Πρὸ τὰ πουλάκια κελαιδοῦν καὶ μοῦχα τὸ χιόνι
Τῶν γαλαζίνων τῆς βουνῶν ταῖς ἄκραις στεφανώνει.
Νομίζει κανεὶς ἀνοίξει παντοτεινὴ πῶς θάλλει,
Γιατὶ καὶ τὸν Δεκέμβριο τ' ἀνδονάκι ψάλλει,

Γιατὶ τὸ κύμα τοῦ γιαλοῦ ποτὲ τοῦ δὲν παγώνει
Καὶ γιατί ἡ δάρυη πάντοτε στὸν ρύκα φουντώνει,
Καὶ τὰ ἀστέρια τ' οὐρανοῦ, ποῦ σὰν διαμάντια μοιάζουν,
Μὲ τὰ τριαντάφυλλα τῆς γῆς θορεῖς πῶς κουδενιάζουν,
Καὶ εἰν' ἡ νύχτες χαρωπὰς καὶ ἀρωματισμέναις
Καὶ ἡ αὐγαὶς ροδοξανθαῖς σὰν τρυφεραὶς παρθέναις.

Καὶ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἀναμετρᾷ τις τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολὴν ἐν τῇ ὕψει τοῦ κόσμου, ἀφ' ἧς ὁ γεννηθεὶς εἰς τὴν μικρὰν τῆς Ἰουδαίας πολίχνην, εἰς τὴν φάτνην τῶν ἀλόγων, ἐπαναστάτης, ἀνέτρεψε τὰς κοινωνικὰς, τὰς θρησκευτικὰς καὶ πολιτικὰς προλήψεις, ἠνώρθωσε τὴν καταπεσοῦσαν κοινωνίαν, κατέστησε σφιγκτοτέρους τοὺς οἰκογενειακοὺς δεσμοὺς καὶ ἀπληθεύρωσε τὸ ὑποδεδουλωμένον πνεῦμα τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅλοι δὲ αὗται αἱ φιλοσοφικαὶ σκέψεις, ἃς γεννᾷ ἡ νύξ καὶ ἡ τέλεις τῆς λειτουργίας, διαλύονται μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ τοὺς ἤχους τοῦ κλειδοκυμβάλου, οἵτινες μᾶς ἀναμένουσι κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸν οἶκόν μας.

✱

Τὰ Χριστούγεννα παταχοῦ τῆς γῆς εἶνε καθαρῶς οἰκογενειακὴ ἐορτὴ. Δὲν ἔχουν μήτε τὸν ἐκνευριστικὸν πυρετὸν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, τοῦ ἐλκύνοντος μικροὺς καὶ μεγάλους περίξ τῆς πρασίνης τραπέζης, οὔτε τὴν ταραχώδη ἐορτὴν τοῦ Πάσχα, μετὰ τὰ βάμβακα ἔθιμα τῶν πυροβολισμῶν καὶ τὰς κρούγας τῶν μεθύσων. Εἶνε ἡρεμὸς καὶ ἱλαρὰ ἐορτὴ, ὡς ἡ μορφή τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Ροῦμπενς, καὶ θερμὴ ὡς ἡ φάτνη ἔνθα ἐγεννήθη. Δὲν ἔχει τίποτε ταραχώδεις· περιορίζεται ἐντὸς τῆς οἰκίας. Τὰ τρίζοντα ἐν τῇ ἐστίᾳ ξύλα καὶ θερμαίνοντα τὴν οἰκίαν, οἱ γλυκεῖς ψιθυρισμοὶ περίξ δαψιλεστέρας τοῦ συνήθους τραπέζης, ὁ ἥσυχος ἥσυχος ῥέων ξανθὸς οἶνος, τὰ χαμόγελα, ἡ φαιδρότης, τὰ ἔσματα καὶ ἔπειτα παρὰ τὴν ἐστίαν ἡ ἀνάγνωσις, ἰδοὺ τί ἀποτελεῖ σήμερον τὴν εἰκόνα τῶν Χριστουγέννων ἐν Ἀθήναις. Ἄλλοτε ἦτο ποικιλωτέρα· τὴν νύκτα, ὅτε ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἡ οἰκογένεια, παρετίθετο ὁ ἰνδιάνος καὶ ἐκόπτετο ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου τῆς οἰκίας τὸ Χριστόψωμον. Σήμερον ὅλα ταῦτα διὰ τὰς Ἀθήνας τοῦλάχιστον σώζονται ὡς ἀνάμνησις παρωχημένης ἐποχῆς. Διὰ τί; Διότι ἐπάθκαμεν διανοητικὴν μαλάνκυνσιν, καὶ δὲν αἰσθανόμεθα πλέον τὴν στοργὴν πρὸς τὰς ἐθνικὰς μας παραδόσεις καὶ εἰς τὰ ἐθνικὰ μας ἔθιμα. Δὲν ἔχομεν πεποιθήσιν ἐπὶ τὰς ἰδίας ἡμῶν δυνάμεις καὶ ζητοῦμεν ξένας. Ἀλλαχοῦ ἡ δρᾶσις τοῦ ἔθνους τελεῖται ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐθνικοῦ βίου, τὸ δὲ πνεῦμα ἐκδηλοῦται καὶ λαμβάνει χαρακτῆρα καθαρῶς ἐθνικόν. Αὐτὸ θὰ εἰπῇ ἐθνικὸς βίος. Τὸ ζῆν τινα μετὰ τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις, τὸ δρᾶν τινα μετὰ τὰς ἰδίας δυνάμεις. Ἐδῶ ἀνεστράφησαν οἱ ὅροι· προσπαθοῦμεν νὰ φαινώμεθα ὅ,τι δὲν δυνάμεθα νὰ ἤμεθα καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους γινόμεθα ὀλίγον πιθηκας. Ἐν εἶδος τοῦ πιθηκισμοῦ τούτου εἶνε ἡ ἐξαφάνισις τῶν ἐθίμων μας, καὶ μάλιστα τῶν θρησκευτικῶν μας ἐθίμων, τῶν ποιητικῶν μας ἐθίμων. Σήμερον ἡ νυκτερινὴ λειτουργία, ἡ τελουμένη εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν νυκτὶ γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἔπαυσε. Τί ὠφελήθημεν ἐκ τούτου; Οὐδέν. Ἀλλαχοῦ, ὅπως εἰς τὴν ὁμόθησκόν μας Ρωσσίαν, ὅπου ἡ θρησκεία ἔλαβε ἐθνικὸν χαρακτῆρα, τὰ θρησκευτικὰ ταῦτα ἔθιμα καὶ οἱ τύποι διατηροῦνται μετὰ τῆς μεγαλειτέρας στοργῆς, δι' αὐτὸ δ' ἐκεῖ ἡ θρησκεία ἐγένετο ἡ μεγάλη πολιτικὴ δύναμις καὶ βαθὺ αἶσθημα.

Ἐνθυμοῦμαι μετὰ συγκινήσεως ἀκόμη πῶς ἀναμένουσι τὴν ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων ἐν Ρωσίᾳ· ἀπὸ τοῦ ἀνακτορικοῦ παλατίου μέχρι τῆς τελευταίας καὶ ἐν τῇ γῇ κεχωσμένης καλύβης. Καὶ ἐκεῖ τὰ χριστόψωμα καὶ ἐκεῖ τὰ μικρὰ χοιρίδια παρασκευάζονται διὰ τὴν νύκτα τῆς ἐορτῆς. Τὰ γλυκύσματα εὐωδιάζουν καὶ τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων κοσμεῖται μετὰ τὰς ἐρυθρὰς καὶ τὰς κυανὰς ταινίας, μετὰ τὰ κίτρινα κηρία καὶ μετὰ τὰ δῶρα, ἅτινα προσφέρει ἡ οἰκοδέσποινα εἰς πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ. Ἡ αἶθουσα ἔνθα τοποθετεῖται ἡ *Γιόλκα*, ὡς καλεῖται τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων ἐν Ρωσίᾳ, κλειδώνεται, καὶ οἱ μικροὶ τοῦ οἴκου κρυφά, κρυφά, ἀπὸ τὰς ὁπὰς τῶν κλειθρῶν προσηλοῦσι τὸ μικρὸ γαλανὸν ματάκι τῶν διὰ νὰ ἰδοῦν τὸ κατέφορτον δῶρων δένδρον, ὅπερ τοὺς στέλλει ὁ Χριστός. Οὐδεὶς εἰσέρχεται μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν οἱ κώδωνες πληρώσουν μετὰ τοὺς ἤχους τῶν τὴν κοιμωμένην καὶ ἡρεμοῦσαν πόλιν. Ἐξω τὸ χιόνι ἀπλοῦται καὶ ἐν τοῖς ναοῖς ψάλλεται ἡ λειτουργία. Ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι μεταβαίνουν ἐκεῖ, ὅπως ἐνωτισθῶσι τὰ θαυμάσια μέλη τῆς ρωσικῆς μουσικῆς, καὶ πλήρεις ἀγαλλιᾶσεως ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸν οἶκον. Ἡ αἶθουσα τῆς Γιόλκας ἀστράπτει ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων. Τὸ μαγευτικὸν αὐτὸ δένδρον περίχρυσον περικυκλοῦται. Ἡ δεσποινὶς κάθεται πρὸ τοῦ κλειδακρυβάλλου καὶ ἀρχίζει τὸ χριστουγεννατικὸν τραγούδι:

Ἦλθον τὰ Χριστούγεννα — τὰ χαριτωμένα

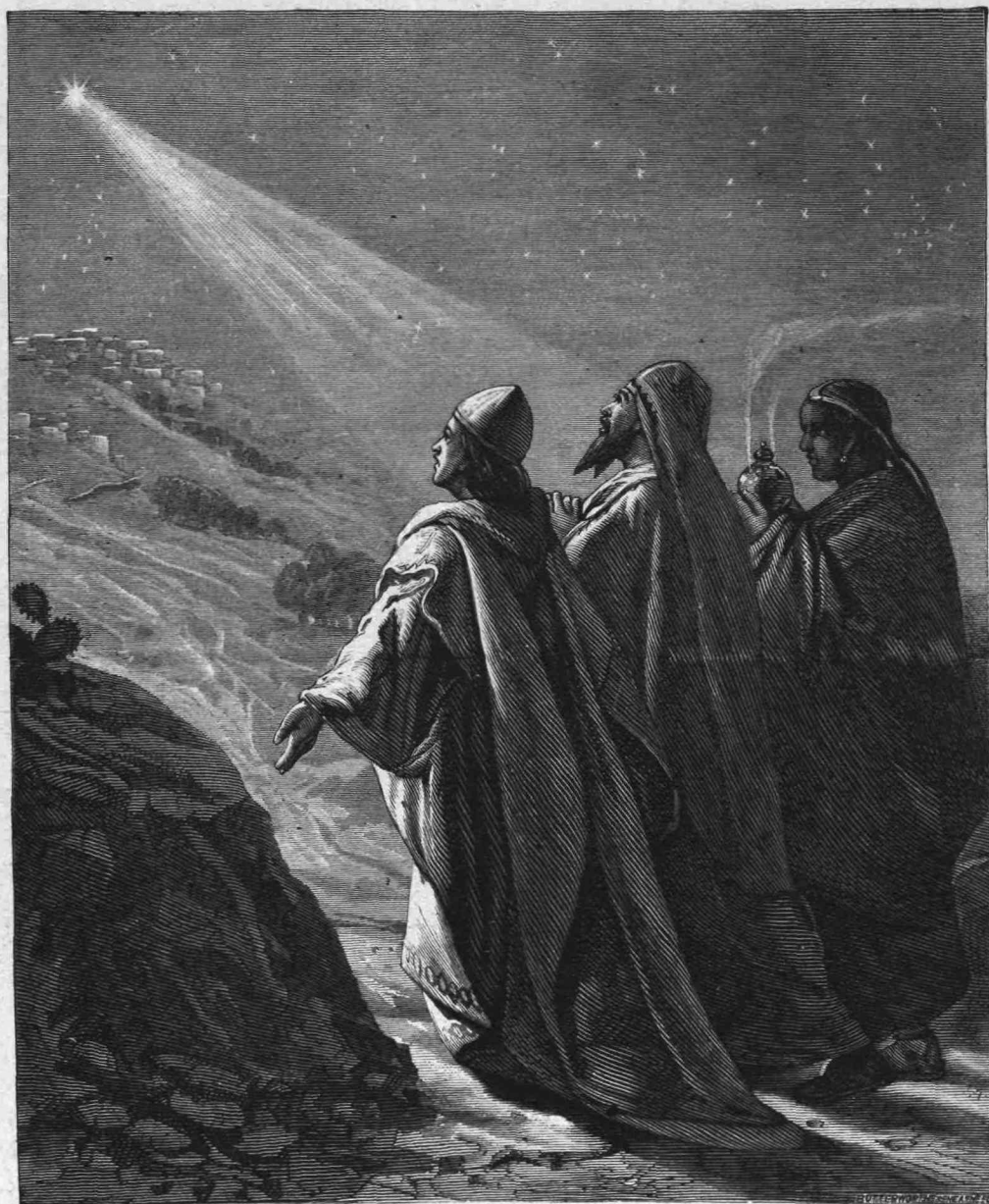
Μὲ χρυσὰ χαρίσματα — μυριστολαμένα.

Καὶ βλέπετε ὅλους ἐκείνους τοὺς γέροντας μετὰ τὰς λευκὰς γενειάδας νὰ γίνωνται παιδία καὶ τὰ παιδία νὰ γίνωνται σοβαρώτερα ἀπὸ τοὺς γέροντας, καὶ μέσῳ τῶν γελῶτων καὶ μέσῳ τῶν ἔσμάτων ἕκαστος λαμβάνει τὸ δῶρόν του, καὶ ἐπιχύνεται μία παιδική, μία χριστιανικὴ ἀγαλλίασις εἰς ὅλον τὸν οἶκον, ἀπὸ τῆς γράϊας δεσποίνης μέχρι τοῦ τελευταίου ὑπηρέτου, καὶ τὰ ἄσματα ἀκολουθεῖ χορὸς καὶ εὐωχία, καὶ λησμονοῦνται αἱ βιωτικαὶ μέριμναι, καὶ φεύγουν οἱ πόνοι, καὶ ἡ χαρὰ ἀρωματίζει τὰς ὥρας ταύτας καὶ ἡ ἀγαλλίασις λαμπρύνει τὴν οἰκογένειαν, ἥτις ἀπῆλαυσε τὴν γλυκυτέραν τῶν ἀπολαύσεων. Τὴν ἐορτὴν ταύτην τὴν ἔψαλλον ὅλοι σχεδὸν οἱ ποιηταὶ τῆς Ρωσσίας, τὴν ἀπεικόνισαν ὅλοι οἱ συγγραφεῖς τῆς, τὴν ἐζωγράψισαν οἱ μεγάλοι τῆς καλλιτέχναι.

Ὅτε δὲ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ αἱ χρυσαὶ τοῦ ἀκτίνες, αἵτινες φαίνονται ὡς νὰ ἀπώλεσαν τὴν θερμαντικὴν τῶν δυνάμιν, ἐπιχυθῶσιν ἐπὶ τῶν λεπτῶν λόφων, τότε τὰ ἔλκυθρα ζεύγνυνται, τὰ μετὰξίνα διάπια τίθενται ὀπίσθεν τῶν ἵππων καὶ συνδέονται μετὰ τοῦ ἐλκύθρου, καὶ σπεύδουν πρὸς τὰς εὐρείας ὁδοὺς, αἵτινες βρῖθουσι κόσμους, καὶ σχηματίζεται μία μακρά, μία ἀτελεύτητος ἄλυσσος ἐλκύθρων, διολισθαινόντων ὡς ἀστραπὴ ἐν μέσῳ τῶν λεπτῶν συννέφων τῆς χιόνος, ἣν ἡγεῖρε τὸ διερχόμενον ἔλκυθρον, καὶ μέσῳ αὐτοῦ τοῦ νέφους διακρίνεις τὰς ἐρυθρὰς ἐκ τοῦ ψύχους μορφάς, μετὰ τὰς ἐκ μηλωτῆς πάσας κυρίας, αἵτινες κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τῶν Χριστουγέννων διαγωνίζονται μετὰ τὴν ἐλκυθροδρομίαν, ἐνῶ δὲ ἀποθαυμάζεις τὴν ἀστραπιαίαν ταχύτητα τοῦ διολισθαίνοντος ἐλκύθρου χειροκροτήματα καὶ ἐπευφημίαι ἀντηχοῦσιν. Ὅλη δὲ αὕτὴ ἡ ταραχὴ, ὅλα αὐτὰ τὰ χειροκροτήματα προῆλθον διότι ἀνετράπη ἔλκυθρόν τι, αἱ δεσποινίδες ἔπεσαν ἐπὶ τῆς χιόνος καὶ ἐγένοντο ἐκ τῆς πτώσεως ταύτης τρυφεραὶ ἀποκαλύψεις. Βλέπεις οὕτως, θαυμάζεις τὴν ἐντέλειαν τῆς κνήμης τῶν καὶ ἄκων κρούεις εἰς θαυμασμὸν τὰς παλάμας. Οὕτω περὶ ἐν μέσῳ τῆς χαρᾶς καὶ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἡ μεγάλη τοῦ χριστιανισμοῦ ἡμέρα.

Ποσάκις παρεστάθην εἰς ἐορτὰς τοιαύτας ἐν τῇ ξένῃ. Ἄλλ' ἐν μέσῳ τῶν ἁσμάτων καὶ τῶν χειροκροτήσεων καὶ τῶν ἐπευφημιῶν καὶ τῆς λαμπρότητος, ἐγὼ ἀνεμνησκόμενην τὴν μικρὰν λευκὴν ἐκκλησίαν τῆς πατρίδος μου, μετὰ τὸ ἡδύφογγον σήμαντρόν της, ὅπερ τὴν ἡμέραν ταύτην μετὰ ἐξῆγειρε τοῦ ὕπνου καὶ ὠδηγοῦμένην ἐκεῖ ἵνα ἀκούσω τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ μεταλάβω τῶν ἀρχάντων μυστηρίων. Ἐπειτα ἤρχοντο τὰ φιλήματα τῆς μητρός μου, ἡ χαρὰ τῶν ἀδελφῶν μου, αἱ θωπεῖαι τοῦ πατρός μου. Ὅλα αὐτὰ τὰ ὅποια περῆλθον, ὅλα αὐτὰ ἅτινα ἐξηφάνισεν ὁ χρόνος καὶ ὁ θάνατος· τῶρα καὶ ἡ νυκτερινὴ λειτουργία δὲν τελεῖται πλέον, ἀλλὰ καὶ χωρὶς αὐτὰ, καλῶς ἤλθατε, χρυσᾷ μου Χριστούγεννα, νὰ μοῦ ἐπαναφέρητε ζωηρὰς τοῦλάχιστον εἰς τὴν μνήμην μου τὰς εἰκόνας τῶν παιδικῶν μου ἡμερῶν.

Θ. ΒΕΑΛΙΑΝΙΤΣ

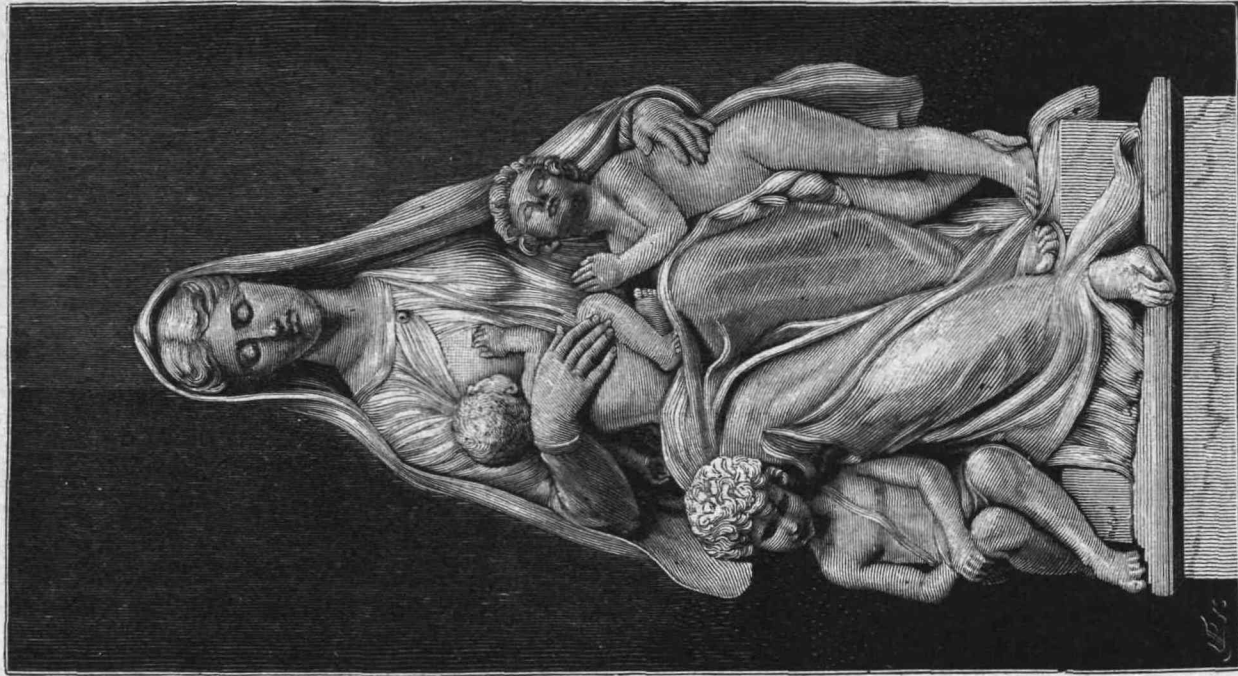

ΟΙ ΜΑΓΟΙ
ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀστέρος εἰς Βηθλεέμ.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ: ΕΡΓΑ Ε. GUILLAUME. ΑΙ ΤΡΕΙΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΑΡΕΤΑΙ

ΕΛΠΙΣ

ΑΓΑΠΗ

ΠΙΣΤΙΣ

ΤΡΟΜΕΡΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΜΙΑΝ ἐσπέραν τοῦ Ἀπριλίου, δύο ἱστιοφόρα, ὑπὸ οὐρίου φερόμενα ἀνέμου, εἰσέπλεον εἰς τὸν ὄρμον τῆς Ἀρίκας. Τὸ ἓν, φέρον ἐπὶ τῆς ὑψίστης κεραίας τὴν βρεττανικὴν σημαίαν, ἦτο πλοῖον ὀκτακοσίων τόννων, ὀγκῶδες μᾶλλον, ἀλλὰ στερεόν. Προῦχῶρει μετὰ σοβαρότητος ἄγγλου δημοκριτικοῦ παρέδρου, ὑποχωροῦν εἰς τὸ κύμα, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ χάνῃ τι τῆς ἀλλάζονος, ἀκάμπτου καὶ γαύρου αὐτοῦ φυσιογνωμίας. Τὸ ἕτερον ἦτο γολέττα τρικάρτος, ἐλαφρὰ καὶ κομψή, μὲ τὰ λευκά της ἱστία ἐστιλβωμένα, τὸ κατὰστρωμα καθαρὸν, τὰ σχοινία κατραμωμένα καὶ ἀποστίλθοντα, τὰς πλευρὰς κεχρωματισμένας, ὡς εἰ πρὸ μικροῦ ἐξήρχετο τοῦ ναυπηγείου. Ἐπλεε μετὰ χάριτος πτηνοῦ, ἠπόρει δέ τις τί νὰ θυμᾷσῃ περιστότερον, τὴν κομψότητα ἢ τὴν ἀμίμητον εὐκινήσιάν του. Ὡς θαλάσσιον πτηνὸν ὠλισθαινεν ἐπὶ τῶν μεγάλων κυμάτων.

Πέραν εἰς τὸν ὀρίζοντα, ὁ ἥλιος ἐβυθίζετο εἰς τὴν θάλασσαν, ὕστατον ἐκπέμπων ἀσπασμὸν πρὸς τὰς χιονοσκεπεῖς κορυφὰς τῆς Κορδιλλιέρας.

Αἶφνης ἡ νύξ ἐκάλυψε τὸν ὀρμίσκον. Μακρόθεν ἠδύνάτο τις νὰ διακρίνῃ τὴν Ἀρίκαν ἐκ τῶν ὀλίγων φώτων τὰ ὅποια διεσέπων ἤδη τὴν σκοτίαν. Τὰ ὄρη ἐσκοτίσθησαν καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἐκάστου κύματος παρήχθησαν λάμψεις φωσφορικαί, ὅμοιαι ἐν τῇ μαρμαρυγῇ των πρὸς ἐκατομμύρια πυγολαμπίδων· ἐνόμιζέ τις ὅτι ὁ οὐρανὸς τῶν τροπικῶν ἀπετίναξεν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν χρυσοῦν κόκκιν τῶν ἀπειραριθμῶν αὐτοῦ ἀστέρων.

Τὰ δύο πλοῖα ἐχάρχσον τὰς αὐλακὰς των ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μέσῳ τῆς ἀναφλέξεως ταύτης. Ἐνόμιζέ τις ὅτι λίθοι πολύτιμοι ἀνέβλυον ὑπὸ τὰς πρῶρας των. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πιτυλίσματα σπινθηροβόλα ἀναπηδῶντα, ἐπιπτον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ ἐφώτιζον αὐτὸ πρὸς στιγμὴν. Ὅπισθεν αὐτῶν ἐσχημάτιζον ἀτελεύτητον γραμμὴν φωτεινὴν.

Μεγαλοπρεπῶς ἔβαινε τὸ ἀγγλικὸν πρὸς τὴν διεύθυνσίν του. Τὸ Ἀλμπαιρός, — τὸ γαλλικὸν δηλαδὴ — ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ πλοίαρχου του, ἀναλαβόντος τὸν οἶακα, ἐσκίρτα μετὰ χάριτος καὶ εὐπειθείας ἵππου εὐγενεοῦς.

Θέλων νὰ εἰρωνευθῇ τὴν βαρύτητα τοῦ νησιωτικοῦ ἢ καὶ ἀπλῶς χάριν παιδιᾶς, διήρχετο μετ' αὐθάδους ἀκριβείας ὑπ' αὐτὸν τὸν πρῶραιον ἱστὸν τοῦ συνταξειδιώτου του καὶ περιέπλεεν αὐτό. Ἐνίοτε μάλιστα ὁ πλοίαρχος διηύθυε τὸ πλοῖόν του κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ ἀγγλικόν, κατὰ δὲ τὴν ψυχολογικὴν στιγμὴν, διὰ μιᾶς στροφῆς τοῦ οἴακος, ἐπανεφέρεν αὐτὸ εἰς τὴν προτέραν γραμμὴν, εἰς ἀπόστασιν ἐκατὸν εἰκοσιν ὀργυιῶν μόνον, ὡς εἰ ἤθελε νὰ καταλάβῃ αὐτὸ ἐξ ἐφόδου. Τὸ Μαίρυ-Ἀρρα εἰσέπλευσεν ἤδη εἰς τὸν ὄρμον, ἠκυροβόλησε καὶ ἔστη ἀκίνητον. Τὸ Ἀλμπαιρός διελθὼν διὰ τῆς πρύμνης τοῦ ἀγγλικοῦ, ἤγγισε σχεδὸν αὐτήν, ὁ δὲ κυβερνήτης του ἠκούσθη λέγων μεγαλοφῶνως :

— Προσοχή, παιδιὰ μου, ὅλοι μαζί καὶ τακτικά· νὰ δείξουμε σ' αὐτὸν τὸν Ἑγγλέζο πῶς ξέρουμε τὴ τέχνη μᾶς καλλίτερα κι' ἀπὸ ἓνα ἄγγλο μοίραρχο.

Καὶ τὸ ἐλαφρὸν σκάφος διωλίσθησε μεταξὺ τοῦ Μαίρυ-Ἀρρα καὶ ἀμερικανικοῦ τινος ἀτμοπλοίου, πλαγίως ἡράγμενου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς. Ἠκούσθη γαλλιστί :

— Ρίψατε τὴν ἄγκυραν !

Κρότος ἀλύσειος ἀντήχησεν. Ἡ θάλασσα ἠνοιχθῇ ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀγκύρας βυθισθείσης παταγωδῶς· ὅτε δὲ καὶ τὰ ἱστία συνεπτύχθησαν καὶ αἱ πρῶραι τῶν τριῶν πλοίων εὐρέθησαν ἀκριβῶς εἰς εὐθυγραμμίαν, ζητωκραυγὴ θαυμασμοῦ ἀνῆλθεν ἐκ τοῦ ἀμερικανικοῦ. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀκριβῶς, ἀνερχομένη πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐπεφάνη ὀπισθεν τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῶν Ἀνδεων ἡ σελήνη, κατακλύσασα διὰ τοῦ μελαγχολικοῦ της φωτὸς τὴν σχεδὸν ἀποκοιμημένην πόλιν, τὸν ὀρμίσκον καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν κυμάτων ταλαντευόμενα πλοῖα.

Β'.

Ἦσαν τότε οἱ χρόνοι καθ' οὓς οἱ γάλλοι ναῦται ἄσπονδον ἔτρεφον μῖσος κατὰ τῶν Ἀγγλων, τῶν τῆς χθὲς ἐτι φίλων μας, τῶν τῆς αὔριον ἴσως.

Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βρετανίας καὶ εἰς τοὺς ἐπὶ τοῦ Ὠκεανοῦ λιμένας μας, ἐπὶ τῷ ὀνόματι καὶ μόνῳ τῆς Ἀγγλίας αἱ κεφαλαὶ ἐξήπτοντο.

Ἐτι καὶ σήμερον οὐκ ὀλίγοι τῶν παλαιμέχων θαλασσινῶν μας αἰσθάνονται σφύζον τὸ αἷμά των εἰς τὰς φλέβας καὶ τὴν καρδίαν νὰ σκιρτᾷ ἐπὶ τῇ θέῃ ἐνὸς γκοντέμ· αἰσθάνονται κνισμοὺς εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἀστραπαὶ ἐξέρχονται τῶν ὀφθαλμῶν των ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν μαχῶν, ἃς ἄλλοτε συνέκρότουσαν εἰς τοὺς ξένους λιμένας, πεδία ταῦτα μάχης πρόχειρα διὰ τοὺς ἀντιπάλους τούτους τοὺς νομιζομένους ἀσυνδικλάχτους.

Τῶν ἐμπορικῶν πρὸ πάντων πλοίων τὰ πληρώματα ἀλλήλεσπρίζοντο ἐπ' οἰχθήποτε προφάτει. τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐνεθαρρύνοντο κρύφα καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀξιωματικῶν των.

Ἐπρίπε νὰ ἴδῃ τις ὅποια βλέμματα ἀντήλασσον οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ὅταν ἔνεκα ὑποθέσεων ἐτύγχανον ἀντιμέτωποι εἰς τὸ κατάστημα φορτωτοῦ τινος ἢ προμηθευτοῦ.

Τῇ ἐπαύριον λοιπὸν τοῦ κατάπλου των, πέντε ἢ ἑξὺ αὐταὶ τοῦ Ἀλμπατρός προσεβλήθησαν, ἐπ' αὐτῆς τῆς προκυμαίας, ὑπὸ δεκάδος ναυτῶν τοῦ Μαίρου-Ἀρρα καὶ ἐδέχθησαν ἐν ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀξιοσέβαστα ζυλοκοπήματα ἐξ ὧν προσεφέρθησαν ποτε ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πιζάρρου.

Μεθὼν τὰ διατρέξαντα ὁ γάλλος πλοίαρχος, ὁ νεανίας τὸν ὁποῖον εἶδομεν παρὰ τὸν οἶκα τοῦ πλοίου του, συνεκράτησε τὴν ὁργὴν του. Τὴν ἐπουμένην Κυριακὴν, ἅμα τῇ αὐγῇ, ἔστη ἐπὶ τῆς γεφύρας, παρακολουθῶν μετὰ προσοχῆς τὰ συμβαίνοντα ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ. Περὶ τὴν ἐνάτην δέκα ἄνδρες ἐπέβησαν τῆς μεγάλης λέμβου τοῦ Μαίρου-Ἀρρα. Ἀποταθεὶς τότε πρὸς τὸ πλήρωμά του:—Παιδίχ, λέγει αὐτοῖς, σήμερον ἡ μεγάλη βάρκα βγαίνει 'ς τὴ ξηρά. Πόσοι ἀπὸ σᾶς γιὰ τὴ μεγάλη βάρκα; — Ἐννὴ φθάνουμε, καπετάνιε. — Ἀρκεῖ. Σᾶς ἐπιτρέπω νὰ πάρετε μαζὺ σᾶς τὰς ράβδους σας. Καί... καλὴ διασκέδασι!

Οἱ ναῦται ἐπέβησαν τῆς λέμβου γελῶντες. Πολλοὶ παρέλαβον καὶ τὰς ναυτικὰς των μαχαίρας.

Ἡ συμπλοκὴ ὑπῆρξε δεινὴ. Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην, οἱ Ἀγγλοὶ ἐπέστρεψαν ἡττημένοι. Πέντε ἀνέλαβον πληγωμένους ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, οἱ δὲ λοιποὶ δὲν ἦσαν εἰς καλλιτέραν κατάστασιν.

Ἡ συγκρούσις ὑπῆρξε τρομερὰ. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ὠπλισμένοι διὰ ράβδων, ἃς ἠδύνατό τις ρόπαλα μᾶλλον νὰποκαλέσῃ, ἐμάχοντο ἐπὶ ὧραν ὀλόκληρον χωρὶς νὰ ὑποχωρήσωσιν.

Εἰς τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἀλμπατρός, γίγας τὸ εἶδος, εἶχεν ἐκλέξῃ δι' ἰδίον ἑαυτοῦ λογαριασμόν δύο ἄγγλους ὡς ἀντιπάλους. Σχεδὸν ἀποκτείνας αὐτοὺς καὶ θέσας ἐκτὸς μάχης, συνεπλήρωσεν ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ τὴν ἡτταν τῆς Ἀλβιδῶνος.

Ὁ Γουίλλιαμος Κλαίρκων, ὁ πλοίαρχος τοῦ Μαίρου-Ἀρρα κατελήφθη ὑπὸ λύσσης ὅταν ἐπανεφέρον αὐτῷ τὰ λείψανα τοῦ πληρώματός του. Οὕτως ὥστε ἀμέσως τὴν ἐπαύριον κατωρθώσας νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ Παύλου Μπαναλέκ, κυβερνήτου, σὺν Θεῷ, τοῦ Ἀλμπατρός,

— Κύριε, λέγει αὐτῷ, οἱ ναῦται σας προδοτικῶς ἐπετεθήσαν χθές... — Μὲ συγχωρεῖτε, ἔσπευσε νὰ διακόψῃ ὁ Μπαναλέκ, προκειμένου περὶ προδοτῶν, τοιοῦτοι δὲν εἶνε οἱ ἄνδρες μου· προδόται εἶνε οἱ ἀτίμως ἀντεπεξελθόντες τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα δέκα ἐναντίον ἐξ...

Συνδιάλεξις ὑπὸ τοιούτους ὅρους δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ μὴ καταλήξῃ εἰς διάρρηξιν τῶν διαπραγματεύσεων.

Μετὰ τινα ὅθεν λεπτὰ ἠκούσθη ὁ Μπαναλέκ λέγων μεθ' ὕφους εὐγενεστάτου :

— Πᾶς ἀξιωματικὸς τῆς πατρίδος μου, κύριε, εὐρισκόμενος ἀντιμέτωπος πρὸς ἀξιωματικὸν τῆς ὑμετέρας, θεωρεῖ ἑαυτὸν εὐτυχῇ. — Ἐν ἄλλοις λόγοις μὲ προκαλεῖτε; — Νομίζω ὅτι πολὺ ἄργα τὸ ἀντελήφθητε. — Ἔστω, κύριε. Αὐριον, εἰς τὰς ἐπτὰ, θὰ ἀναμένω ὑμᾶς καὶ τοὺς μάρτυράς σας ἐπὶ τῆς προκυμαίας. — Θὰ εἶμαι. Ἀλλὰ προσέξατε! Ἐπειδὴ ἡ μάχη δὲν θέλει συγκροτηθῇ κατὰ θάλασσαν, αἱ πιθανότητες εἶνε ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ὁ Γουίλλιαμος Κλαίρκων στρέψας τὰ νῶτα πρὸς τὸν Γάλλον ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια.

Δύο περίπου ὥρας μετὰ ταῦτα ἐπιστρέφοντες εἰς τὰ πλοῖα των, οἱ δύο πλοίαρχοι, ἐπέβαινον σχεδὸν ταυτοχρόνως, ἑκάτερος τῆς ἰδίας λέμβου. Ἡ θάλασσα ἦτο τεταραγμένη. Καίτοι καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα δὲν ἐπέκειτο τρικυμία, τὰ κύματα διεδέχοντο ἀλλήλα, ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν καθιστάμενα ἀγριώτερα καὶ βαθύτερα. Δυσκίνητοι προὔχωρουσαν αἱ λέμβοι. Τὰ πάντα ἐν τούτοις ἔβαινον κατ' εὐχὴν μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐφθασαν ἐγγὺς τῶν δύο πλοίων. Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ταύτην καθ' ἣν ἡ λέμβος τοῦ Μαίρου-Ἀρρα προσήγγιζε τὴν κλίμακα, κύμα λαθραίως ὑπεισδύσαν ἀνύψωσεν αὐτὴν ἐκ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς καὶ ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ πάντες οἱ ἐπιβαίνοντες αὐτῆς ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν.

— Στὴ θάλασσα! σῶστε τοὺς πνιγμένους, παληκάκια, εἶπεν ἀταράχως ὁ Μπαναλέκ στρέφων τὸν οἶκα, καὶ τεντῶστε ῥίγιο τὸ σχοινὶ γιὰ νὰ μὴ φθάσουμε ἄργα.

Διὸ τριῶν ἢ τεσσάρων κωπηλασιῶν οἱ Γάλλοι ἐφθασαν εἰς τὸν τόπον τῆς καταστροφῆς.

— Ἐ! μὰ δὲν βλέπω τὸν Ἑγγέζο μου! εἶπεν ὁ Μπαναλέκ ἐγειρόμενος· μήπως δὲν ξεύρη νὰ κολυμβᾷ; Καλὰ, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πνιγῇ ὀγληγορώτερα ἀπὸ αὐριον βράδυ. Ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ δὲν θὰ τοῦ τὸ ἐπιτρέψω. Ἐ! σεῖς, ψαρέψετε μου ὅλαις αὐταῖς ταῖς φώκαις κι' ἐγὼ πέρνω ἀπάνω μου τὸν καπετάνιο τους.

Καὶ ἄνευ ἀργοπορίας, ὁ νεαρὸς Βρεττανὸς ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν λέγων: — Νά τος, νά τος!

Οἱ ναῦται τοῦ Ἀλμπατρός δὲν ἤργησαν νὰ περισυλλέξωσι δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τοὺς τέσσαρας κωπηλάτας τοῦ Μαίρου-Ἀρρα. Ὁ δὲ Μπαναλέκ, ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ, καίτοι ἡ θάλασσα ἦτο ἐξηγριωμένη, δις καὶ τρίς βυθισθεὶς, κατῳρῶσε νὰ σώσῃ τὸν Κλαίρκων, ὅστις ἄλλως τε εἶχε παντελῶς ἀπολέσῃ τὰς αἰσθήσεις.

Γ'.

Τρεῖς μετὰ ταῦτα ὥρας, ὁ ἄγγλος πλοίαρχος ἠγγέλλετο ἐπὶ τοῦ Ἀλμπατρός. Ἐγερθεὶς ὁ Μπαναλέκ μετέβη εἰς προὑπάντησίν του καὶ ὑπεδέχθη αὐτὸν πρὸ τῆς θύρας τοῦ δωματίου. — Πλοίαρχε, εἶπεν ὁ Κλαίρκων τείνων τὴν χεῖρα τῷ γάλλῳ αὐτῷ, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. — Διὰ τί;... ἠρώτησε μετ' ἀπορίας ὁ νεαρὸς κυβερνήτης. — Ἀλλὰ, ἀπῆντησεν ὁ Κλαίρκων ἀπλούςτατα, διότι μοὶ ἐσώσατε τὴν ζωὴν. — Ἄ μπά! δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ σᾶς πῶ μὴ μὲ νομίζετε καλῆτερον ἢ ὅ,τι πράγματι εἶμαι. Ἐν σᾶς ἔσωσα, ἐπραξα τοῦτο, διότι αὐριον θὰ μονομαχήσωμεν. — Ἄ ναι, ἀλήθεια! — Τὸ εἶχατε λησμονήσει; ἐγὼ ὅμως ὄχι. Καὶ ἂν ἐντρέπετο ἡ ἰδική μου λέμβος, πολὺ θὰ δυ-

σπρεστούμενη νὰ πνιγῶ πρὸ τῆς μονομαχίας. Σκεφθεῖς ὅτι καὶ σεῖς ἐπίσης θὰ ἐλυπεῖσθε πολὺ ἐὰν ἐν παληοκῦμα σᾶς ἐστέρει τὴν εὐχαρίστησιν τὴν ὁποῖαν θὰ λάβετε αὐρίον τὸ πρῶν, ἀπεφάσις νὰ ριφθῶ εἰς τὴν θάλασσαν. Ὡστε οὐδεμίαν εὐγνωμοσύνην μοῦ ὠφελετε. — Ὅχι δὲ, ὅχι δὲ! καπετάνιε. — Βεβησιότατα τὰ πράγματα ἔχουν ὡς εἶχον τὴν τιμὴν νὰ σᾶς τὰ εἶπω, προσέθετο ὁ Μπαναλέκ θέτων τὰς χεῖρας εἰς τὰ θηλάκια του, ἵνα μὴ παρχυρόμενος λάβῃ τὴν ὑπὸ τοῦ ἄγγλου φιλικῶς τεινομένην δεξιάν. — Ἐπιμένετε λοιπὸν πολὺ νὰ κτυπηθῆτε μαζὺ μου; ὑπέλαβεν ὁ Κλαίρσκων. — Βεβησιότατα. — Ἔστω, ἀλλὰ δὲν δύνασθε νὰ μ' ἀναγκάσητε νὰ σᾶς δώσω ἱκανοποίησιν προτοῦ λάβετε τὴν χεῖρα τῆς ὁποῖαν σᾶς προσφέρω. Ἄλλως τε δὲν θὰ μονομαχήσω ἂν πρότερον δὲν ἀποδεχθῆτε τὴν εὐγνωμοσύνην μου. — Περίεργος ἄνθρωπος, περίεργος ἄνθρωπος! Ἴδου σφίγγετε λοιπὸν τὴν χεῖρα μου, ἃς γείνη κι' αὐτό. Ἀλλὰ θὰ μονομαχήσητε. — Μὰ τὸ ναί! ἀνέκραξεν ὁ ἄγγλος ριπτόμενος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μπαναλέκ.

Μεθ' ὅλον τὸ σαρκαστικὸν αὐτοῦ ὕφος ὁ γάλλος πλοίαρχος, ἡσθάνθη ἐαυτὸν συγκινηθέντα ὑπὸ τοῦ ρωμαλέου ἐναγκαλισμοῦ τοῦ ἀντιπάλου του. Ἐσκέπτετο ὅτι ἀνὰ πᾶσαν ὥραν, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν, περιστάσις ὁμοία τῆς τοῦ Κλαίρσκων ἡδύνατο νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ὅτι ἐπὶ τέλους ἡ ζωὴ αὕτη εἶχεν ἀκόμη ἱκανὰ θέληγτρα, ὥστε νὰ ὠφείλῃ τις εὐγνωμοσύνην εἰς ἄνθρωπον, ἔστω καὶ Ἄγγλον, ὅστις ἔσωσεν αὐτήν. Τὴν ἐπαύριον εἰς τὸν τόπον τῆς μονομαχίας, ὁ Κλαίρσκων εὐνοηθεὶς ὑπὸ τῆς τύχης ἐπρόκειτο νὰ πυροβολήσῃ πρῶτος. Οὐδόλως διστασας ἔρριπεν εἰς τὸν ἀέρα. Μεθ' οὗ, ρίψας τὸ πιστόλιόν του καὶ σταυρώσας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀνέμενε.

— Ἀ! ὅχι, ἀνέκραξεν ὁ Μπαναλέκ. Δὲν μονομαχοῦσι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, κύριε! τὸ ἀγνοεῖτε ἴσως τοῦτο, διότι εἰς τὴν πατρίδα σας ἡ μονομαχία εἶνε ἄγνωστος· πλὴν δὲν γίνεται οὕτω. — Ἐπυροβολήσα, πλοίαρχε, οὐδὲν ἔχετε νὰ εἴπητε. Εἶνε ἡ σειρά σας τώρα, ἀπῆντησεν ὁ Κλαίρσκων μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ψυχραιμίας. — Ναί, ἀλλ' ὠφελετε κατ' ἐμοῦ νὰ σκοπεύσητε! — Οὐδεὶς λόγος τιμῆς μὲ ἐξαναγκάζει εἰς τοῦτο. — Ἐν τούτοις ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ φονεύσω ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἀρνεῖται νὰ μοῦ διαρρήξῃ τὸ κρανίον! Κύριε Κλαίρσκων, γεμίσατε τὸ πιστόλιόν σας διὰ νὰ ἐπαναλάβωμεν. — Οὐδέποτε, κύριε! Μήπως ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ πυροβολήσω κατ' ὑμῶν; — Ὅχι μόνον τὸ δικαίωμα, ἀλλὰ τὸ καθήκον, ἀπαξ δεχθέντες τὴν μονομαχίαν. — Οὐδέποτε! ἐπανέλαβεν ὁ Κλαίρσκων. — Δύναμαι ἀξιόλογα νὰ σᾶς ἐξαναγκάσω, ἀνέκραξεν ὁ Μπαναλέκ, βαδίζων εὐθέως κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του.

Οὐδ' ἐκινήθη οὗτος. Οἱ μεγάλοι καὶ διαυγεῖς αὐτοῦ κυανοὶ ὀφθαλμοί, ἐφ' ὧν ἀνεγίνωσκε τις ἀκράδαντον τὴν ἀποφασιστικότητα, ἠτένιζον ἀπαθῶς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ Μπαναλέκ. Εἶτα εἶπε βραδέως:

— Καὶ ὑμεῖς αὐτός, κύριε, δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ προσβάλετε τὴν ζωὴν μου. — Διάβολε! ἀνέκραξεν ὁ Μπαναλέκ, ρίπτων καὶ αὐτὸς τὸ ὄπλον του κατὰ γῆς, ὅταν νὰ ἔχῃ δίκην!

Καὶ ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸν Ἄγγλον. Ἀλλ' ἀμέσως ἐπέστρεψεν εἰς τὰ βήματά του καὶ τείνων αὐτῷ τὴν χεῖρα τῷ λέγει:

— Εἶνε ἡ σειρά μου τώρα, κύριε, ἐγὼ ὀφείλω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. Δι' ὀλίγων λέξεων μὲ ἀπετρέψατε ἀπὸ τοῦ νὰ διαπράξω πλῆονα τοῦ ἐνὸς ἐγκλήματα. . . . — Ἐλάτε δὲ! εἶπεν ὁ Κλαίρσκων, ἐγνώριζον καλῶς ὅτι εἴσθε ἀνὴρ!

Δ'.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὁ Μπαναλέκ καὶ ὁ Κλαίρσκων κατέστησαν φίλοι στενῶτατοι. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπὶ τῆς περουβιανῆς πυχλῆς προτομίσσεως των, συνέδεσσαν φιλίαν ἀληθῆ, ἀρξικμένην τὸ πρῶτον δι' ἀμοιβαίων φιλοφρονήσεων. Καθ' ἐκάστην ἀντήλλησσαν ἐπισκέψεις. Καὶ τὰ πληρώματα ἀδελφοποιούντο, ἐπιφυλασσόμενα ἐν τούτοις ἐνδομύχως ὅπως ἐπαναλάβωσι τὰς σφαγὰς εὐθὺς ἅμα αἱ περιστάσεις ἤθελον ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Πλὴν ἡ φιλία τῶν δύο ἀντιπάλων τῆς χθὲς ὑπῆρξε διαρκῆς. Τὴν ὥραν τοῦ ἀπόπλου αὐτῶν ὑπεσχέθησαν ἀλλήλοις συνέντευξιν εἰς Εὐρώπην, παρὰ τεταμμένον ἀνταλλάξαντες ἐναγκαλισμὸν.

Ἐξ μῆνας μετὰ ταῦτα, ὁ Μπαναλέκ φθάσας εἰς Νεόκαστρον συνήντησεν αἵφνης τὸν Γουίλλιαμς, ὅστις ἡδυνάτει νὰ ἐκφράσῃ τὴν χαρὰν ἣν ἡσθάνετο.

Θὰ μεῖνω ἐδῶ δέκα πέντε ἡμέρας, εἶπεν ὁ Μπαναλέκ εὐθὺς μετὰ τὸν πρῶτον ἐναγκαλισμὸν, καὶ ἔπειτα σὲ πέρνω μαζὺ μου διὰ νὰ γνωρίσῃς τὴν *μαμὰ-Μπαναλέκ*, ἡ ὁποία σὲ περιμένει μὲ μεγάλην ἀνυπομονησίαν! μόνον αὐτὸ σοῦ λέγω!

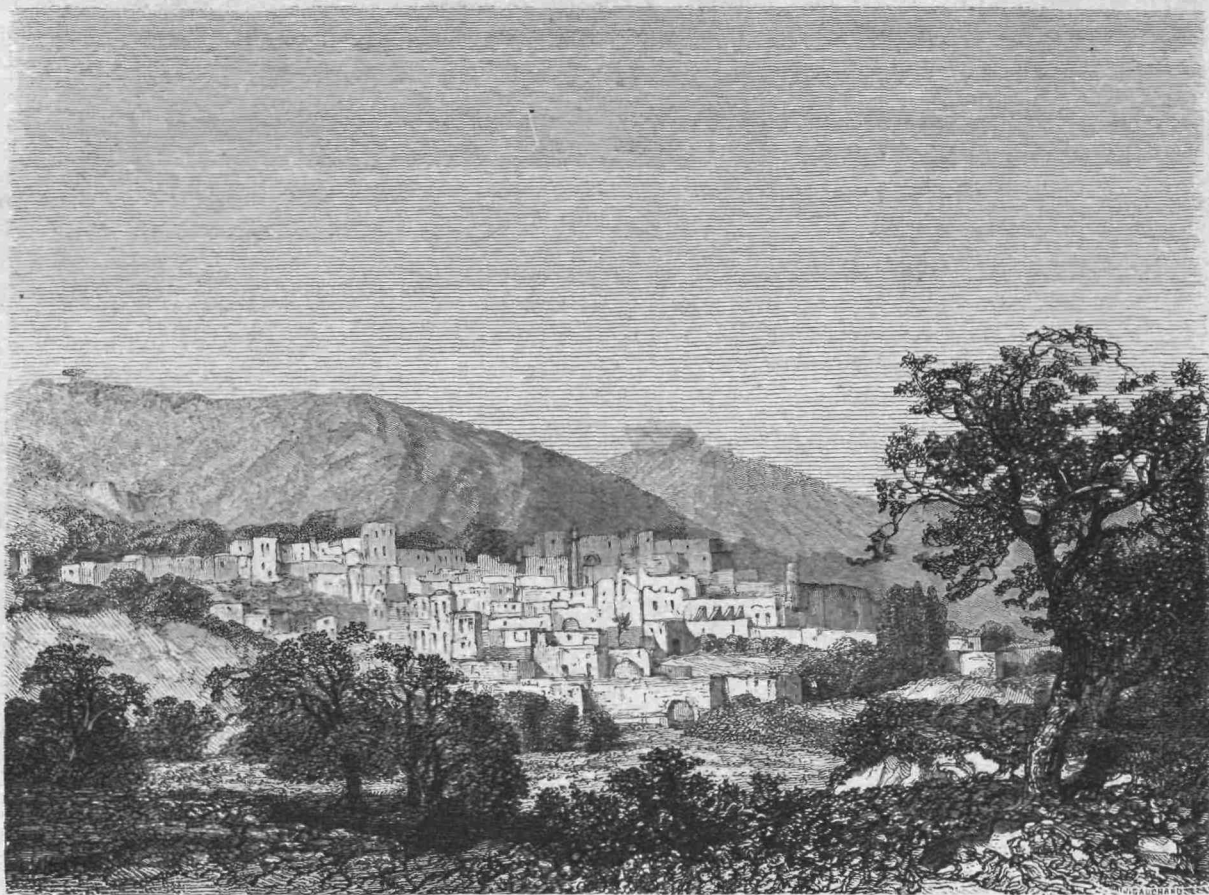
— Ἐλα, πῶς μ' εἶπες τοῦ γέροντος *Κλαίρσκων*, ἀπεκρίθη γελῶν ὁ ἄγγλος ναυτικός, νὰ δῆς πῶς σάγαποῦνε ὅλοι!

Κλαίρσκων ὁ πρεσβύτερος, γέρον ὑψηλός, τρέφων μακρὰν καὶ κατὰλευκον γενειάδα, ὑπεδέχθη τὸν Μπαναλέκ μετὰ μεγάλης θερμότητος, κατ' ἀναλογίαν πάντοτε, διότι, ἐκ μέρους ἐνὸς Μασσαλιώτου ἡ ὑποδοχὴ ἡδύνατο κάλλιστα νὰ ἐκληφθῇ παγετώδης· πλὴν ἕκαστος ἔχει τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του. Ἡ δεσποινὶς Μαίρη Κλαίρσκων, κόρη δεκατετραετίας, θελκτικωτάτη ὡς εἶνε αἱ ἀγγλίδες ὅταν θέλωσι, παρουσιάσθη τῷ Μπαναλέκ, ὅστις τῇ εἶπε μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀφελείας: — Μις Μαίρη, εἰς τὸ ἐξῆς θὰ σᾶς ἀγαπῶ τριπλᾶ, πρέπει νὰ τὸ ξεύρετε· πρῶτον, διότι εἴσθε ἀδελφὴ τοῦ Γουίλλιαμς, ἔπειτα, διότι εἴσθε ἀξιαγάπητος καὶ τέλος, διότι ἂν δὲν εἴσθε ξανθὴ, θὰ ὠμοιάζατε, καθὼς μοιάζουν δύο μαργαριτάρια μὲ τὴν μικρὰν ἀδελφὴν μου, τὴν Ἀννέταν. — Εἶμαι πολὺ εὐτυχής, κύριε πλοίαρχε, ἀπῆντησεν ἡ νεαρὰ κόρη μὲ ἀγγλικὴν ὅλως σοβαρότητα, ὅτι ὁμοιάζω πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἀνδρὸς τόσῳ ἐντίμου, ὁποῖος εἴσθε ὑμεῖς. Καὶ ἔτεινε τὴν μικρὰν τῆς ροδόχροον χεῖρα, ἥτις ἐσχάθη ἐντὸς τῆς εὐρείας καὶ θερμῆς παλάμης τοῦ νεαροῦ ναύτου.

Ἀδιάλειπτον ἀπετέλεσαν γοητεῖαν αἱ δέκα πέντε αὗται ἡμέραι καὶ τόσῳ ταχέως διέρρευσαν, ὥστε οἱ δύο φίλοι, ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ, ἐνόμιζον ὅτι μόνον ἀπὸ τῆς προτεραιᾶς εἶχον συναντηθῇ.

Εἰς Πέννας, ἔνθα κατώκει ἡ μήτηρ τοῦ πλοίαρχου τοῦ Ἀλμπατρὸς, ἡ ὑποδοχὴ ὑπῆρξε μᾶλλον μεσημβρινή, δηλαδὴ ἐκφραστικωτέρα, πλὴν ἐξ ἴσου ἐγκάρδιος. Ἀπ' αὐτῆς τῆς δευτέρας ἡμέρας ἡ Ἀννέτα ἀπεκάλει τὸν Γουίλλιαμς

μεγάλον της φίλον. Διηγέθη αὐτῷ βρεττανικὰς παραδόσεις, διεσκέδασεν αὐτὸν διὰ τῆς παιδικῆς της χάριτος καὶ στω-
 μυλίας. Καὶ ἐνταῦθα, ὡς εἰς Νεόκαστρον, αἱ ἡμέραι ἀφίπταντο ταχεῖαι, κατὰ δὲ τὴν ὥραν τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἡ δεσπο-
 νίς Μπαναλέκ ἔτεινε χαριέντως τὸ μέτωπον πρὸς τὸν φίλον τοῦ ἀδελφοῦ της, ὅστις λάμπων ἐκ χαρᾶς καὶ ἐρυθριῶν, ἔ-
 θεσεν ἐπ' αὐτοῦ φίλημα ἡχηρόν. Καὶ ἐπανήρχισαν τὰ ταξείδια. Οἱ δύο φίλοι ὑπεσχέθησαν ἀλλήλοις νὰ συναντῶνται
 ὡσάκις ἐπανέρχονται εἰς τὴν ξηράν· ὅταν δὲ ποτε τὰ πλοῖά των ἐτύγχανε νὰ συναντηθῶσι κατὰ θάλασσαν, ἐξήρχοντο εἰς
 τὸν πλησιέστερον λιμένα καὶ ἐκεῖ ἐν μέσῳ ἀτελευτήτων δισκειδάσεων συνέσφιγγον μεταξὺ δύο ποτηρίων οἴνου τοὺς δε-
 σμούς της ἀδελφικῆς ταύτης φιλίας. Οὕτως ὥστε ἡμέραν τινὰ ἀπεφάσισαν νὰ γείνωσι πράγματι ἀδελφοί, ὅπερ ἄλλως
 δὲν ἦτο δυσκατόρθωτον, ἀφοῦ ἡ δεσποινὶς Μαίρυ δὲν ἐγνώριζεν ἀνὰ τὴν ὑψηλὸν θελκτικώτερον *τζέντλεμαν* τοῦ Μπα-
 ναλέκ, ἡ δὲ Ἀννέτα οὐδέποτε συνήνητσε νέον τόσῳ διακεκριμένον ὅσῳ ὁ σὶρ Γουίλλιαμς Κλαίρκσων. Εἰλικρινῶς εἶπεῖν,
 αἱ δύο αὐταὶ οἰκογένειαι ἐλάχρευν ἤδη ἀλλήλας καὶ ἀπερπατήθη ἐνώπιον τῶν γονέων, ὅτι μετὰ τὸ πέρας τῶν ταξιδίων
 τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ ἐπιχειρήσωσιν ὁ Γουίλλιαμς καὶ ὁ Παῦλος, διπλοῖ θὰ ἐτελοῦντο γάμοι. Ὁ Μπαναλέκ ἔμελλε νὰ
 ἐπανέλθῃ εἰς Περουβίαν. Ὁ Κλαίρκσων ἐπρόκειτο νὰ ταξιδεύσῃ εἰς Νέαν Ὑόρκην καὶ ἐκεῖθεν νὰπέλθῃ εἰς τὸ Ἀκρωτή-
 ριον. Ἀφοῦ ἐγένοντο πάντες οἱ ὑπολογισμοὶ συνεφωνήθη μεταξὺ τῶν δύο ναυτικῶν, νὰ σφίγῃσι τὰς χεῖρας ἀλλήλων
 μετὰ παρέλευσιν ἑπτὰ μηνῶν εἰς τὴν νῆσον Ἀγίαν Αἰκατερίνην, ὅτι ὁ μέλλων νὰ φθάσῃ ἐκεῖ πρῶτος θὰ ἀνέμενε τὸν

Η ΒΗΘΛΕΕΜ

ἕτερον καὶ ὅτι ὁ Γουίλλιαμς θὰ προσεπείθῃ νὰ θέσῃ ὅσον τάχιον τέρμα εἰς τὸ ταξιδίδιον του ὅπως, ἐπανερχόμενος εἰς Ρέν-
 νας, τελέσῃ τοὺς γάμους του.

Ε'.

Ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἢ ὀκτῶ μῆνας μετὰ ταῦτα, τὸ *Μαῖρν-Ἀρρα* ἐκανονιοβόλει χαρμωδύνως εἰς ἀπόστασιν διακοσίων
 μιλίων ἀπὸ τῆς νήσου Ἀγίας Αἰκατερίνης. Ἦτο ἡ 25 Δεκεμβρίου.

Ὡς καλὸς Ἀγγλος, ὁ Κλαίρκσων προητοίμαζετο ὅπως ἐορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα ἀναγγείλας εἰς τὸ πλήρωμά του
 ὅτι τὴν ἐσπέραν ἐκείνην θὰ ἐγίνετο ἐκτακτὸς διανομὴ τροφίμων καὶ πενταπλασία θὰ παρήχετο ποσότης οἴνοπνεύματος.

Ὡς πρὸς τοὺς ἀξιοματικούς, ὁ πατροπαράδοτος χῆν ἀνέμενε αὐτούς. Τὸ ταλαίπωρον πετεινὸν διετηρήθη ἐν τῇ
 ζωῇ καὶ ἐπαχύνθη τραφὲν μετ' ἐπιμελείας διὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Ὁ ἀρχιμάγειρος ἀφείκει εἰς τὰς πτήσεις τῆς φαν-
 τασίας του, κατέβαλεν ὁλόκληρον τὴν μαγειρικὴν του τέχνην.

Γιγαντιαίων διαστάσεων *πλάμ-πούτιγκ* ἔμελλε νὰ συνοδεύσῃ τὸ πελματοδόχμον, τὰ δὲ παστὰ κρέατα νὰ διανε-
 μηθῶσιν ἐν ἀφθονίᾳ· προσθέσατε εἰς ταῦτα παντοῖα ζυμαρικά· φαντασθῆτε ὑψηλὸν πύργον ἐκ φιαλῶν σκωτικοῦ οἴ-
 νοπνεύματος, ζύθου, κονιάκ, ρακῆς, καμπανίτου καὶ θέλετε λάβῃ ἀμυδρὰν ἰδέαν τῶν ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ ἱστιοφόρου πα-

ρασκευαζομένων. Τῇ ἐβδόμῃ ἀκριβῶς ὥρα, παρεκάρθησαν εἰς τὴν τράπεζαν. Πρὶν καθεσθῇ ὁ Γουίλλιαμς Κλαίρκων, πληρώσας τὰ κύπελλα πάντων καὶ ὑψῶν τὸ ἑαυτοῦ :

— Τὴν ὥραν ταύτην, κύριοι, λέγει, οἱ ἐν Νεοκάστρῳ συγγενεῖς μας καὶ οἱ ἐν Ρένναις φίλοι μας προπίνουσιν εἰς ὑγείαν τῶν ναυτῶν καὶ εὖχονται αὐτοῖς κατευόδιον. Ἄς πῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς ὑγείαν τῶν, ἐκφράζοντες συνάμα τὴν λύπην μας ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν νὰ φθάσωμεν ταχύτερον εἰς Ἀγίαν Αἰκατερίνην, ἐνθα ἠθέλομεν ἐορτάσει τὰ Χριστούγεννα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Μπαναλέκ.

Πάντες ἐξεκένωσαν τὰ κύπελλα αὐτῶν καὶ τὸ γεῦμα ἤρξατο. Οὐδέν, ἐκτὸς ἂν ἀπαριθμήσῃ τί δύναται νὰ πῇ, ἐκπλήττει περισσότερον τὸν Γάλλον, ἀπὸ τοῦ νὰ ἴδῃ τί δύναται νὰ φάγῃ εἰς Ἀγγλος.

Ἡ νύξ αὕτη τῶν Χριστουγέννων ὑπῆρξε καθ' ὅλα τελεία. Ὁ χῆν, το βόιον κρέας, τὰ ἐδέσματα, τὸ *πλάμ-πού-τιγκ* καὶ τὰ παρομαρτοῦντα κατεβροχθίσθησαν μετὰ θρησκευτικῆς κατανύξεως. Μεθ' οὗ ἤρξατο ἡ ἐκκένωσις τῶν φιαλῶν.

Τοσαῦτα εἶχον μέχει τοῦδε καταβροχθίστη. ὥστε ἔπρεπε νὰ πῶσι μέχρι μέθης ἵνα κατωρθώσωσι τὴν χῶ-ευσιν τοσούτων καὶ τοιούτων φαγητῶν. Περί τὸ μεσονύκτιον ἐτελοῦντο ὄργια. Καίτοι ὁ οὐρανὸς ἦτο κεκλυμμένος ὑπὸ νεφῶν πυκνοτάτων διευθυνομένων πρὸς βορρᾶν, ἡ θάλασσα ἦτο ἀρκούντως ἠπία καὶ ὁ ἄνεμος ἔπνεεν οὐριος. Σελήνη δὲν ὑπῆρχε, τὸ δὲ σκότον ἦτο βαθύ. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ εἰς τὴν τράπεζαν τῶν ἀξιωματικῶν ἡ μέθη ἐλάμβανε διαστάσεις κραιπάλης. Ἡ πενταπλὴ ποσότης τοῦ εἰς τοὺς ναύτας δοθέντος οἰνοπνεύματος δὲν ἤθελεν ἀρκέσει ὅπως μεθύσῃ αὐτοὺς εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ἂν οὗτοι δὲν εἶχον προνοήσῃ ἀπὸ τινος καιροῦ νὰ κάμνωσιν οἰκονομίαν ἀπὸ τοῦ καθημερινῶς παρεχομένου αὐτοῖς, ὅπως ἐν ἀνέσει ἐορτάσωσι τὴν μεγάλην τῶν Χριστουγέννων ἡμέραν.

Οὕτως ὥστε ἐν τέταρτον φετὰ τὸ μεσονύκτιον, πάντες ὁμοφώνως ἀπεφάσισαν νὰ αναβάλωσι διὰ τὴν ἐπαύριον πᾶσαν τοσοῦτῃ φροντίδα. Περιέδωκαν ἀσφαλῶς τὸν δῖκα τοῦ πηδαλίου, ἵνα μὴ τὸ πλοῖον παρεκλίνη τῆς διευθύνσεώς του, καὶ... ὅ,τι βρέξῃ ἄς κατεβῇ !

— Ἐ ! κι' ἂν καμμιά ξαφνικὴ μπόρα πέσῃ ἐπάνω 'ς αὐτὰ τὰ κατάρτια ποῦνε φορτωμένα πανιὰ ! Τί γλέντι ! ἐψιθύρισε γηραιὸς ἀρχιπλωτὴρ ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων οἰνοβαρής, — Ἀμ' δὲν στοχαζέσαι καὶ τί μονότονη θὰ ἦτανε ἡ τέχνη μας ἂν δὲν κάναμε πότε καὶ πότε καμμιά παλαβομάρα ; ἀπήντησεν ὁ πηδαλιούχος.

Καὶ ἐπανήρχισαν νὰ πίνωσι, νὰ πίνωσι ἀκαταπαύστως ! οἱ ἄνδρες ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, οἱ ἀξιωματικοὶ ἐν τῷ δωματίῳ, ἔχοντες πάντα τὰ φατνώματα κεκλεισμένα.

— Κι' ἔπειτα ὁ Χριστὸς τοῦ ὁποίου ἐορτίζομεν τὴν γέννησιν, μᾶς διαφυλάττει... εἶπε γελῶν ὁ ναυπηγός.

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία προφερθεῖσα ἐπὶ τοῦ *Μαίρυ-Ἀρρα*, κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, λογικὴ φράσις. Ἡ κραιπάλη ἔλαβε μετ' ὀλίγον τρομακτικὰς διαστάσεις. Ἄσματα κακοήθη, μὲ φρικωδεστέρας ἔτι ἐπιδόους ἀντήχουν τῇ δεξιᾷ-κειῖσε. Ὑπαξιωματικὸς τις διηγείτο τοὺς ἔρωτάς του καὶ ὅποια διήγησις ! ἕτερος ἀποπειραθεὶς νὰ χορεύσῃ, προσέκοψε καὶ ταλαντευθεὶς ἐξηπλώθη, ἵνα μὴ πλέον ἐγερθῇ, ἐπὶ σωρείας φιαλῶν αἵτινες ἐθραύσθησαν ὑπὸ τὸ βάρος του. Οἱ λοιποὶ ἐξηκολούθουν πάντοτε νὰ πίνωσιν, ἄδιακόπως. Ὁ ζῦθος, τὸ κονιάκ, ὁ καμπανίτης τὰ πάντα ἐξηντλήθησαν. Μόνον τὸ οἰνόπνευμα ἐκυκλοφορεῖ ἔτι καὶ δι' αὐτοῦ ἐπλήρουν τὰ κύπελλα, εὐθὺς καγχάζοντες. Καὶ ἐτίθεντο στοιχήματα ἄνευ ἐννοίας, καὶ ἀνόητοι ἀντηλλάσσοντο εὐφυιολογίαι. Ὡς ἐκ θαύματος δὲν ἦσαν πάντες ἀναίσθητοι ἐκ τῆς μέθης.

Ὁ Κλαίρκων, ὁ ἀποφασιστικώτατος πότης τοῦ λιμένος τοῦ Νεοκάστρου, ἀντεῖχεν ἔτι καλῶς καὶ μόνον τὸν πρῶτον ὑπᾶσπιστὴν εἶχε πλέον συμπότην. Πλὴν ἡ ἀτμοσφαῖρα τοῦ δωματίου ἐν τῷ ὁποίῳ ἐλάμβανε χώραν ἡ κτηνώδης αὕτη κραιπάλη κατέστη τόσῃ βαρεῖα ὥστε ἡσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ αναπνεύσωσι καθαρὸν ἀέρα. Ἀνῆλθον λοιπὸν ἐπὶ τῆς γεφύρας. Ἡ νύξ ἦτο ὑπὲρ ποτε ζοφερά. Ὁ ἄνεμος ἦδεν ἐπὶ τῶν σχοινίων τὸ αἰολικὸν αὐτοῦ ἄσμα. Τὸ *Μαίρυ-Ἀρρα* ἐστέναζεν ὑποκώφως καὶ ὥσπερ οἰμωγαὶ ἀνεδίδοντο ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ. Ἡ νυκτερινὴ αὔρα ἐθώπευεν εὐχαρίστως τὴν κεφαλὴν τοῦ κυβερνήτου, ὅστις ἔστη πρὸς στιγμὴν ἵνα ἀπολαύσῃ τὴν ζωογόνον ταύτην δρόσον. Ἀλλ' αἴφνης, οὐδενὸς κρότου προαγγεῖλαντος τὴν προσέγγισιν ἑτέρου πλοίου, ἠκούσθη κραυγὴ βροντώδης: Στρέψατε τὸ πηδάλιον! κάτωτᾳ πανιὰ... ὅλα!

Πλὴν τὸ πρόσταγμα δὲν εἶχεν ἔτι δοθῇ καὶ φρικώδης ἠκούσθη διάρρηξις. Οὐδέν δύναται νὰ παραστήσῃ παρόμοιον κρότον. Ἄς φαντασθῇ τις ὅτι δύναμις ἠνωτέρα κατὰρρίπτει καὶ ἐκρίζωνει, κίφνιδίως καὶ διὰ μιᾶς, μέγα δάσος καὶ ἰσως λάβη ἀμυδρὰν τινα ἰδέαν τοῦ ἠκουσθέντος ἀπαισίου τριγμοῦ. Ἐν τῇ ζοφερᾷ μάλιστα ἐκείνῃ νυκτὶ ἦτο ἔτι τρομερώτερος.

Ἐὰν τὰ ἄψυχα ὄντα εἶχον τὴν ιδιότητα νὰ ἐκπέμπωσιν ὠρυγμούς, αὕτη θὰ ἦτο ἡ καταλληλοτέρα λέξις πρὸς παράστασιν τῆς ὑπάτου πόνου κραυγῆς τὴν ὁποίαν ἀνέτεμψε τὸ πλοῖον, συντριβέν, ρηχθέν εἰς δύο, τοῦ ὁποίου οἱ ἱστοὶ κατέπεσαν μετὰ πατάγου. Ἐπὶ τῷ ἀπαισίῳ τούτῳ θορύβῳ σύμπαν τὸ πλήρωμα τοῦ *Μαίρυ Ἀρρα* ἀνῆλθον ἐσπευσμένως ἐπὶ τῆς γεφύρας, ἐκτὸς ἐννοεῖται τῶν μὴ δυναμένων πλέον νὰ ἐγερθῶσιν. Οἱ ναῦται ἐπήδησαν πρὸς τὴν πρῶραν. Βλασφημίαι ἠκούσθησαν, κραυγαὶ ἀπελπισίας. — Βοήθειαν βρωμοεγγέλζοι! Καγχασμοὶ ἠκούσθη τότε ἐκ στόματος ἀναδιδόντος ὁσμὴν οἶνου. — *French ship!* ἀνέκραξέ τις δι' ὄφους σχρακαστικοῦ, τίποτε περισσότερον, τὸ πλοῖον εἶνε γαλλικόν! — Ἐμπρός! ἐμπρός! ἐκραύγασεν ὁ Γουίλλιαμς Κλαίρκων, τοῦ ὁποίου τὴν μέθην δὲν ἤρκεσε νὰ διαλύτῃ τὸ φρικῶδες τοῦτο δρᾶμα. Καὶ τὸ *Μαίρυ Ἀρρα* ἐξηκολούθησεν ἡσύχως τὸν πλοῦν του, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀνακόψαν τὴν πορείαν αὐτοῦ ὅπως παράσχῃ βοήθειαν εἰς τοὺς ταλαιπώρους ναυαγούς.

ΣΤ'.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, ἐν τῶν ἐξαρκτίων τοῦ βυθισθέντος πλοίου εὐρέθη περιπεπλεγμένον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἀγκύρας τοῦ ἀγγλικοῦ. Εἰς τὸ ἄκρον μακροῦ σχοινίου συρομένου καὶ ἐπιπλέοντος τῆς θαλάσσης, διεκρίνετο σάνις ἐφ' ἧς ἦτο χρυσοῖς γράμμασι κεχαραγμένον τὸ ὄνομα: **Ἀλμπατρός !!!**

(Μετάφρασις Ἰω. Α. Ζυγομαλά).

CAMILLE DEBANS

Η ΧΤΥΠΗΜΕΝΗ

ΕΙΣ τοῦ Γιάννη τῆς Παντελοῦς τὸ στενὸ ἔβγαине μία *Καντίνα* μετ' τὴν λευκὸν φερετζέν καὶ τὸ γιασμάκι τῆς, καὶ τοῦτο πολὺ συχνά, σχεδὸν κάθε μῆνα. Τὴν εἶδε δύο φοραὶς μετὰ τὰ μάτια τῆς ἡ γρηῃ Παντελοῦ, καὶ ὁ υἱὸς τῆς ὁ Γιάννης, καὶ διάφοροι ἄλλοι γείτονες. Ἦτον ἓνα *κατάλυμα*, παλαιὰ οἰκία καταρρεῦσασα, χωριζομένη διὰ τοῦ στενοῦ ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐν ἣ κατῴκει ἡ γραῖα μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς καὶ τῆς νύμφης τῆς, εἴτα ἓνας αὐλόγυρος ἔρημος. μ' ἓνα φούρνον τὸν ὅποιον ἀπὸ πολλοῦ ἔπαυσε νὰ κολλᾷ ἡ γερόντισσα, καὶ δύο ἐτοιμόρροποι οἰκίτικοι ἀκατοίκητοι, ὅλα ἔρημα καὶ σκοτεινά.

Τῆς νύμφης τῆς, τῆς Γιάνναινας, «τῆς εἶχεν ἔρθει ἄτυχ», ἐβεβαίου ἡ γρηῃ Παντελοῦ. Μίαν ἐσπέραν ὅπου εἶχε καταβῆ εἰς τὸ κατάλυμα νοναχὴ τῆς, βλέπει ἔξαφνα τὴν Καντίνα λευκόπεπλον, μετὰ τὸ μέτωπον, τὴν ρίνα καὶ τὰς σιαγῶνας σκεπασμένα, μετὰ τὰ ὄμματα σπινθηροβολοῦντα, κ' ἐκάθητο ὡς καλὴ νοικοκυρὰ εἰς τὴν ἀγκωνὴν τοῦ ἐρείπιου, ἐπὶ τινος λίθου, καπνίζουσα τὸ μικρὸ τσιμπουκάκι τῆς, καὶ πῶς τῆς ἔπρεπε τῷ ὄντι! Ἦτον ἄλλως ἡ μόνη οἰκοκυρὰ τοῦ μέρους, διότι ἀφοῦ ὁ χώρος εἶχε μείνει ἀπὸ ἐτῶν ἔρημος ἀνθρώπων, ἐπόμενον ἦτο νὰ εὐρεθῇ μία καντίνα νὰ λάβῃ κατοχὴν. Ἡ παράδοσις ἔλεγεν ὅτι, τὸ πάλαι, ὅτε εἶχον οἰκήσει τούρκοι ἐν τῇ νήσῳ, ὁ χώρος οὗτος καὶ πολλὰ κύκλῳ οἰκόπεδα ἀνῆκον εἰς ἓνα ἀράπην, ὅστις ἔτρεφεν οὐκ ὀλίγας γυναῖκας, καὶ τὸ κατάλυμα τοῦτο ἦτον ἀκριβῶς τὸ χαρέμι του. Εἶνε ἀληθές ὅτι τῶν τούρκων οἱ νεκροὶ γίνονται τὴν νύκτα ζωντανοὶ σκύλοι, ἀλλ' ἴσως ἡ μία τῶν γυναικῶν τοῦ ἀράπη νὰ ἦτον εἰς τὸ κρυφὸν χριστιανή, καὶ ἂν καὶ ἐξεβαπτίσθη διὰ τῆς μετὰ τοῦ ἀπίστου κοινωνίας, δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ γείνῃ ἐντελῶς τούρκισσα.

Ἀμα εἶδε τὸ ἀπίστευτον θέαμα, ἡ πτωχὴ γυνή, ἔτρεξε μετὰ τρεμούσας κνήμας, μετὰ τὴν γλῶσσαν κρεμαμένην ἔξω, λευκὴ ὡς σινδὼν, ἔτρεξεν ἐπάνω εἰς τὴν οἰκίαν, κ' ἔπεσεν ἀμέσως εἰς τὴν στρωμνὴν πυρέσσουσα. «Τῆς ἦρθε ἄτυχ». Εἶχε χτυπηθῇ. Καὶ δὲν τῆς ἐπῆρε μὲν ἡ καντίνα τὴν μυιὰ τῆς, διότι μετὰ τὴν γλῶσσαν παραλυθεῖσαν δὲν ἐδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ κραυγὴν, ἀλλ' ἔμεινε τραυλὴ διὰ βίου. Ἐπὶ τρεῖς μῆνας καὶ πλέον τὴν ἐδιέβαζεν ὁ ἱερεὺς τῆς Παναγίας τῆς Κεχρεᾶς, καὶ κατ' ἀρχὰς αἱ φωναὶ τῆς ἦσαν ἀκατάληπτοι. Ὑστερον ὁμως ὁ τραυλισμὸς ἐμετριάσθη, καὶ ἠδύνατο μετὰ δυσκολίας νὰ ἐκφράζῃ τί ἐπεθύμει. Ἀλλὰ πέπλος βαθὺς ἠπλώθη ἐπὶ τῆς διανοίας τῆς, ὁμοίος μ' ἐκεῖνον ὅστις ἔκρυπτε τοὺς χαρακτῆρας τῆς μορφῆς τῆς Καντίνας.

Ἡ πενθερά τῆς «τὴν εἶχε μύσαιμο», τόσον πολὺ τὴν ἀγάπα. Καὶ τὴν ἡγάπα δημοσίᾳ, εἰς τὸ φανερόν, δὲν τὸ ἔκρυπτεν. Ἡ γειτόνισσά τῆς, ἡ γρηῃ Περμάχου, ἡγανάκτει καὶ διεμαρτύρετο κατὰ τῆς τόσης ἀδυναμίας τῆς ὁμηλικῆς τῆς πρὸς τὴν ἀσθενῆ νύμφην. Διότι ἡ πτωχὴ Γιάνναινα, τριακοντοῦτις γυνή, ὡχρὰ, ἀναιμικὴ ἐξ ἀρχῆς, ἐφύλαττε τὴν στρωμνὴν ἐπὶ μῆνας, ἐπὶ μῆνας πολλοὺς, μετὰ τὴν ὄψιν τοῦ φαντάσματος. Τῆς ἔλεγεν· «ἔ! σὺν πεθάνῃ, καὶ τί τάχα; θὰ ξελευτερωθῇ...» Ἀλλ' ἡ γραῖα Παντελοῦ οὔτε ἀστείσμου χάριν ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ τοιαύτην εὐχὴν ἐκφερομένην. Ν' ἀποθάνῃ ἡ νύμφη τῆς; Μὴ γένοιτο! Καὶ εἶχεν ἄλλην νύμφην;

Καὶ ὁμως, μ' ὅλους τοὺς ἀπαισίους κρωγμοὺς τῆς γρηῆς Περμάχου, ἡ Παντελοῦ δὲν ἔπαυε νὰ τὴν ἔχῃ ἐμπιστον, νὰ τῆς λέγῃ ὅλα τὰ μυστικὰ τῆς. Μίαν πρωΐαν, ἐλθοῦσα παρὰ τὴν θύραν τῆς καλύβης, ὅπου κατῴκει ἡ ἀπαίσιος γραῖα, ὑπὸ τὴν φυλλοχοροῦσαν κληματαριά, τῆς εἶπεν ὅτι ἡ νύμφη τῆς εἶχε περάσει τὴν νύκτα πολὺ ἄσχημα, ὅτι δις ἦλθεν εἰς κίνδυνον, ὅτι «ἀκόμα λίγο καὶ θελὰ-σώσῃ», ὅτι ἐξύπνησαν τὰ μεσάνυχτα τὸν ἐφημέριον διὰ νὰ τὴν μεταλάβῃ, καὶ ὅτι μόλις τώρα τὰ χαράγματα ἠσύχασεν ὀλίγον καὶ ἀπεκοιμήθη. Ἀλλ' ὅτι ἀκόμη εἶνε φόβος, φόβος καὶ κίνδυνος.

Στρέψασα τότε ἡ γρηῃ Περμάχου πολυσήμαντον βλέμμα πρὸς τὴν συνηλικιωτὴν καὶ ὁμότριχά τῆς, τῆς λέγει·

— Σὺ σ' ἀκούω, γειτόνισσα! Θὰ φάῃ καὶ ἄλλη ψωμί!...

Ἐντούτοις ἡ ταλαίπωρος γυνὴ ὑπέφερε καὶ ἦτον ἀξία οἴκου. Ἐπάσχεν ἀπὸ συνεχῆ πνιγμονὴν, εἶχε λήθους, λιποθυμίας, παραμιλήματα, ἔκλαιε κ' ἐκόπτετο ἀνευ αἰτίας παννυχί, ὑπὸ τὸν σκληρὸν ἐφιάλτην. Ἐτραυλίζεν, ἐτραυλίζε πάντοτε. Ἐφώναζε αἰφνης· «Νά τὴν! τὴν βλέπω.» Ἐφαντάζετο ὅτι βλέπει πάντοτε τὴν καντίνα μετὰ τὸν φερετζέν καὶ μετὰ τὸ τσιμπουκάκι τῆς. Ἐκραζεν, ἐξυπνος ἢ κοιμωμένη, τὴν κόρην τῆς, παιδίσκην ἐπταετῇ· «Ἐλα, μικρό μου! Κατελνιώ μου! καλδιά μ' πονεῖ...» Καὶ ἡ μικρὰ ἤρχετο πλησίον τῆς καὶ τὴν ἐνηγκαλίζετο. Ἡ κορασὶς αὕτη ἦτο ἀπαράλλακτον ἀντίτυπον τῆς μητρὸς τῆς, μικρογραφία τῆς αὐτῆς εἰκόνης. Μακρὰ, ἰσχνή, λευκοτάτη, κηρόπλαστος. Ἐν τούτοις ἡ μάμμη τῆς δὲν τὴν ἡγάπα. Ἐπρωτίμα τὸν ἀδελφόν τῆς, τὸν μικρὸν Πολυχρονάκην, τετραετὲς παιδίον «μετὰ τέσσαρα μάγουλα», ἀκριβῆς ἀντίγραφον τοῦ πατρὸς του.

ΕΝΑΣ ΘΕΟΣ

ὦ ! μέσα γεννιέται ἕνας Θεός !
Καὶ τὸ κορμί μου γίνεται ραός,
Δὲν εἶνε, ὡς πρῶτα φάτνη ταπεινή,
Μέσα μου λάμπουν ξάστεροι οὐρανοί,

Τὸ μέτωπό μου φέγγει ὅσον τ' ἀστέρι,
Φανῆτε ἔς τὸν Θεόν, ἦρθεν ἡ ὥρα,
Ἀπ' τὰ γνῶστα καὶ μυστικά σας μέρη,
ὦ Μάγοι, φέрте του τὰ πλούσια δῶρα.

Φέρτε του Μάγοι-ἡ Μοῦρα ἔτσι τὸ γράφει-
Τῇ σνύγρα τῆς ἐλπίδος, τὸ λιθάνι
Τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης τὸ χρυσάφι!
Μυσήρια τέτοια ἀνθρώπων ροῦς δὲν βάνει!

Κ' ἐσεῖς αἰῶριοι Θεοὶ, ἀγγελούδια,
Στὴν καρδιά μου-ἐστὴν κούνια του-οκνυμένα,
Μὲ τῆς ἀθανασίας τὰ τραγούδια
Ἐμυρολογῆστέ την τὴ θεία γέννα.

Μέσα μου λάμπουν ξάστεροι οὐρανοί,
Καὶ τὸ κορμί μου, φάτνη ταπεινή,
Βλέπω κι' ἀλλάζει, γίνεται ραός
ὦ ! μέσα μου γεννιέται ἕνας Θεός !

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΝΥΞ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Καλλιτεχνία—Εικὼν Ντιοφενμπάχαρ

Ὁ χρηστὸς οὗτος νοικοκύρης, γεωργοκτηματίας ἐκ τῶν πρώτων τῆς νήσου, ἐπαρχιακὸς σύμβουλος, βραχύσωμος, παχύς, προγαστῶρ, ἐπανήρχετο πάντοτε τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ χωράφι (συνήθως ἤρχετο πολὺ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐνίοτε δυό-ῳραις-νύχτα), κουρασμένος, πεινασμένος, ὀλιγόλογος, ἀλλ' ὅχι καὶ ὀργίλος οὔτε παρὰ ξένους. Δὲν ἠρώτα ποτὲ τὴν πάσχουσαν πῶς ἐπέρασε τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐγόγγυζε ποτὲ οὔτε παρεπονείτο διατὶ νὰ εἶνε ἄρρωστη. Εἶχεν ἐργασίας, εἶχε σχέδια, εἰργάζετο ὁ ἴδιος, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔπαιε νὰ ἔχη παρχαγιοὺς, νὰ δανείζεται καὶ νὰ πληρώνῃ ἡμεροκάματα. Εἶχε δύο τρεῖς ἐλαιῶνας λαμπρούς, φθονετούς, κ' εὑρίσκε τοὺς δανειστὰς προθύμους. Ἐφαντάζετο ὅτι ἡ προθυμία αὕτη ἦτο ἐκ σεβασμοῦ καὶ ἀδροφροσύνης πρὸς αὐτόν. ὡς πρόκριτον ἐκ καλῆς οἰκογενείας τοῦ τόπου. Ὅλον τὸν χρόνον δὲν τοῦ ἔλειπαν οἱ ἐργάται. Εἶχε δύο βουνὰ ὀλόκληρα νὰ καλλιεργήσῃ. Εἶχε νὰ ξανοίξῃ, νὰ ξεσκαλώσῃ, νὰ θαμνέψῃ, νὰ βοτανίσῃ, νὰ φυτέψῃ, νὰ θηλιάσῃ, νὰ ὀργώσῃ. Ἐπειτα εἶχε νὰ συγκομίσῃ τοὺς καρπούς, νὰ ἐκθλίψῃ τὰ ἔλαια, νὰ πατήσῃ τὰς σταφυλάς. «Καιρὸς τοῦ φυτεῦσαι καὶ κίρις τοῦ ἐκτίλχει.» Ἐδανείζετο λοιπὸν κ' ἐπλήρωνε. Ἐλέγε «παίρωνντας καὶ δίνωντας». Συνήθειαν δὲν εἶχε νὰ λογαριάζεται ποτέ, ἂν καὶ ἔδιδεν εἰς τοὺς τόκους ὅ,τι τοῦ ἐπερίσσειεν. Οἱ δανεισταὶ του, ὡς ἐκ τῆς ὀφειλομένης ἀδροφροσύνης πρὸς αὐτόν, ὡς ἐκ προγόνων προεστῶτα τοῦ τόπου, δὲν τῷ ἔλεγαν ποτέ· «Ἐλα νὰ λογαριασθῇς.» Δὲν ἐφαντάζετο ὅτι ὅλα καὶ ὅλα τὰ χρεὴ του θὰ ὑπερέβαινον ποτὲ τὰ χίλια τάλληρα. Εἰς τὴν πρώτην ἐλαιοφορίαν εἶχε σκοπὸν νὰ τὰ ἐξαρχήσῃ ὅλα. Ἀλλὰ μίαν ἐσπέραν πολὺ δυσχερῶς ἐξεπλάγη ὅταν, ἐπανελθὼν ἀπὸ τὸ χωράφι, εὔρεν εἰς τὴν θύραν του τοιχοκολλημένην ἀγωγὴν «περὶ πληρωμῆς δραχ. 19. 892 καὶ 85)00 ἐντόκως, ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως μέχρις ἐξοφλήσεως.» Ὁ αὐθάδης κλητὴρ, ὅστις μόνος αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ λησμονήσῃ τὴν ὀφειλομένην πρὸς τὸν ἀπόγονον τῶν προεστῶτων ἀβρότητα, παρεπονέθη ὅτι δὲν εὑρίσκε ποτὲ τὸν ἐναγόμενον, ὅτι ἦτον αἰωνίως εἰς τὸ χωράφι, ὅτι ποτὲ οὔτε κατὰ Κυριακὴν δὲν κατέβαινεν εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ἐπειδὴ αἱ γυναῖκες δὲν ἤξευραν νὰ ὑπογράψουν οὔτε ἤθελαν νὰ δεχθοῦν τὸ ἔγγραφον, προεικάζουσαι ὅτι θὰ ἦτο φοβερόν τι, ἐκόλλησε τὴν ἀγωγὴν ἐπὶ τῆς θύρας, κ' ἐπῆγε νὰ πῇ τὸ ὀρεκτικόν του.

Καὶ εἶνε παραδεδεγμένον ὅτι μία δυστυχία δὲν ἔρχεται ποτὲ μόνη της. Μόλις εἶχε παρέλθει μὴν ἀπὸ τοῦ ἀνεξηγήτου παθήματος τῆς γυναικὸς του, καὶ ἡ ἀγωγὴ τοῦ ἐκοινοποιήθη. Ἐννοεῖται ὅτι, ἂν καὶ ἦτο ἐπαρχιακὸς σύμβουλος, δὲν ἐνόει τίποτε ἀπὸ δικαστικὰ πράγματα, καὶ οἱ δικολάβοι τὸν ἐξεμεταλλεύοντο ὅπως ἤθελαν αὐτοί. Ἐπαυσε τοὺς ἐργάτας διὰ νὰ πληρῶνῃ τοὺς δικηγόρους. Ἡ γερὰ Παντελοῦ ἦλθεν εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ μετανοήσῃ ὅτι ἔπαιε νὰ κολλᾷ τὸν φούρνον, ὅς ἦτο καὶ μήτηρ συμβούλου ἐπαρχιακοῦ. Δὲν τῆς ἤρουν τὰ ἄλλα βιάσκα. εἶχε καὶ τὴν γραῖαν στρίγλαν τὴν γειτόνισσάν της, ἥτις δὲν ἔπαιε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν σκληρὰν ἐπωδὸν· «Θὰ φάῃ κι' ἄλλη ψωμί!»

Καὶ αὕτη, τὴν νύμφην της, «τὴν εἶχε 'μόσιμο.» Ἡδύνατο ν' ἀκούῃ ταιούτον κακόνυχον κρωγμόν; Μίαν ἡμέραν ἔχασε τὴν ὑπομονὴν καὶ τῆς λέγει· «Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, γειτόνισσα, δὲ μ' ἄρῃσει νὰ μ' ἐλθῇ αὐτό.» Τότε ἡ γραῖα στραφεῖσα τῆς ἀπεκρίθη· «Τὸ ξέρω δὲ πῶς ἀμόνεις στ' ὄνομά της. γειτόνισσα· μὰ ἡτύχασε, τὸ ὄνομά της δὲ θὰ χαθῇ!»

Ἦτον ἡμέρα Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καὶ ἡ γερὰ Παντελοῦ, ἐπιστρέψασα ἐκ τῆς λειτουργίας, ὅπου εἶχεν ἀκούσει ταῖς «γενεαῖς δεκατέσσαρες» ἀνέβη εἰς τὴν οἰκίαν. Ἡ ἀσθενὴς ἀνέκειτο ἐπὶ τῆς στρωμνῆς παρὰ τὴν ἐστίαν, καὶ ἡ μικρὰ Αἰκατερίνη καθημένη παρὰ τὸ προσκέφαλόν της τῆς ἐκράτει τὴν χεῖρα. Ἡ γερὰ Περμάχου εἶχεν ἔλθει νὰ κάμῃ τὴν συνήθη πρωϊνὴν ἐπίσκεψιν νὰ δώσῃ κανὲν ψευτογιατρικὸν εἰς τὴν πάσχουσαν καὶ νὰ πῇ τὴν φασκομηλιά της μὲ τὰ πετιμέζι· ὁκλαζούσα εἰς μίαν γωνίαν ἀντικρὺ τῆς ἐστίας, ὁμοία μὲ τὴν κουκουβάγια, προσήλου τοὺς μεγάλους ὀφθαλμούς της ἐπὶ τὴν ἀσθενή, καὶ κατεμέτρει τοὺς προϊόντας βαθμοὺς τῆς φθορᾶς ἐπὶ τοῦ προσώπου της. Εἶτα ἠγειρέτο καὶ κατέβαινεν εἰς τὴν καλύβην της, καὶ ἡ γερὰ Παντελοῦ, τὴν προέπεμπε συνήθως μέχρι τῆς κλίμακος. Τότε ἡ Περμάχου ἐπανελάμβανε ταπεινὴ τῇ φωνῇ τὴν προφητείαν της, «ὅτι θὰ φάῃ κι' ἄλλη ψωμί», ἡ δὲ γραῖα διεμαρτύρετο ἀσθενῶς κατὰ τῆς ἐπιμονῆς της.

Καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸ αὐτὸ συνέβη, καὶ τὸ παράδοξον, ὅτι μόλις ἐσηκώθη ἡ Περμάχου, εὐχομένη «περαστικά» κατὰ τὸ σύνθημα, καὶ ἡ ἀσθενὴς ἐστήλωσε τὰ ὦτα, προσβλέπουσα διὰ τῆς ἡμικλείστου μεινάσης θύρας πρὸς τὸν ἐξώστην, καθ' ἣν διεβύθυνσιν ἐξῆλθον αἱ δύο γραῖαι. Ἦκουσε τοὺς ψιθυρισμούς των, καὶ ἡ ὄψις της ἔγεινε πελιδνοτέρα ἢ ὅσον ἦτο. Διέκρινεν ἄρα τὴν δύσσηχον φράσιν τῆς γραῖας κακομάντιδος;

Στραφεῖσα τότε πρὸς τὴν κόρην της, μετὰ κόπου καὶ δυσκολίας τῆς εἶπε τραυλίζουσα· — Ἀχ! παιδί μου, ἐγὼ ἔχω ὡς τῶλα πεθελά, καὶ σὺ ἀπὸ δῶ κ' ἐμπλὸς θὰ ἔχῃς... Καὶ ἐστάθη. — Τί θὰ ἔχω; ἠρώτησε μετὰ παιδικῆς περιεργίας ἡ παιδίσκη.

Ἡ ἀσθενὴς ἀνένευσε, ὡς νὰ ἤθελε νὰ εἴπῃ· «Ἀφῆσέ τα τώρα, δὲν εἶνε καιρὸς». Ἀλλ' ἡ μικρὰ ἐπέμεινε.

— Τί θὰ ἔχω, μητέρα; — Τί νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου, ἐψιθύρισε ἡ πάσχουσα, ὁ Θεὸς ξέλει.

Ἦσως ἤθελε νὰ εἴπῃ «μητρειάν», ἀλλὰ δὲν εἶχε τὸ θάρρος ν' ἀρθρώσῃ τὴν λέξιν.

— Γιατί, μητέρα, ἐπανελάβεν ἡ παιδίσκη, εἶπες πῶς ἔχεις πεθερά, σὰν νὰ μὴν εἰς' εὐχαριστημένη. Καὶ δὲ σ' ἀγαπάει ἡ μαμμίτσα μου;

Ἡ ἀσθενὴς ἔσεισε τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ δὲν εἶπε λέξιν.

— Ἡ μαμμίτσα μου, μητέρα, τὴν ἀκούω ἐγὼ πολλὰς φοαῖς, ποῦ λέει πῆς θεῖα-Περμάχους πῶς σ' ἔχει 'μόσιμο. Δὲν μοῦ λές, μητέρα, τί θὰ 'πῇ αὐτό, νὰ ἔχη κανεὶς ἕναν ἄνθρωπο 'μόσιμο; — Ὁ κ' πῇ, παιδί μου, ἐμορμύρησεν ἡ ἡμίπληκτος, πῶς ἀμνη τὰχα στ' ὄνομά του.

Ἡ κορασὶς δὲν ἐνόησεν ἐντελῶς.

— Καί τί θά πῃ ν' ἀμόνη στ' ὄνομά του; — Θά 'πῇ νά παίλνη ὄλο στ' ὄνομά τον, πῶς λένε καμπόσοι μὰ τὸ Θεό, μὰ τὴν Παναγιά... — Ἄ! κ' ἡ μαμμίτσα μου ἀμόνει στ' ὄνομά σου; — Θεὸς ξέλει... — Τὴν ἀκουσα, μητέρα, νὰ τὸ λέη τῆς θειά Περμάχου, κι' ἡ θειά Περμάχου τὰς ἔλεγε... Ἡ ἀσθενὴς ἔκαμε κίνημα ὄχι περιεργείας ἢ ἀνυπομονησίας διὰ ν' ἀκούσῃ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποτροπιασμοῦ ὅπως μὴ ἀκούσῃ τὰ λεγόμενα. Ἡ μικρὰ ἐξηκολούθησε χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ.

— ...Τῆς ἔλεγε· «Ἐ! γειτόνισσα, γειτόνισσα! θά φάη κι' ἄλλη ψωμί...» Δὲ μὲν λές, μητέρα, τί θά 'πῇ νά φάη κ' ἄλλη ψωμί; Ἄλλ' ἡ δύστηνος γυνὴ εἶχε γείνει πελιδνοτάτη, καὶ τὰ ὀμμάτιά της εἶχον τὴν ἀλαμπῇ ἐκείνην στιλπνότητα, τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς ὀνομάζει *βασιλεῖμα τῶν ματιῶν*, καὶ οἱ ὀδόντες της ἔμειναν συνεσφιγμένοι.

— Τί ἔχεις, μητέρα, τί ἔχεις; ἔκραζεν ἡ Αἰκατερίνη.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπέστρεψεν ἡ γραῖα Παντελοῦ, ἀφοῦ εἶχε προπέμψει μέχρι τῆς κλίμακος τὴν γηραιὰν φίλην της.

— Κουράγιο, νυφοῦλα μου, κουράγιο, εἶπεν ἰδοῦσα τὴν ἔκτακτον ὠχρότητά της, καὶ μὴ μαντεύουσα τί εἶχε λεχθῇ. Ἡ ἀσθενὴς κατέβαλεν ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα, καὶ συνῆλθε. Δὲν ἐξέφερε κανέν παρὰ πονον. Ἐβίασεν ἑαυτὴν νὰ μειδιάσῃ πρὸς τὴν πενθεράν καὶ πρὸς τὸ θυγάτριόν της. Ἡ γραῖα ἐπανέλαβε καὶ πάλιν.

— Δὲν ἔχεις τίποτε. Κουράγιο, νυφοῦλα μου, κουράγιο!

Πτωχὴ γυνὴ! ὑπέφερεν ὡς μάρτυς. Εἶχε γείνει θῦμα τῆς ἄγαν ταύτης φιλοστοργίας τῆς πενθερᾶς της. Τόσον τὴν ἠγάπα, ὥστε τὴν εἶχεν ἀπομακρύνει ἀπὸ τοὺς ἐξ αἵματος συγγενεῖς της. Δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς της νὰ ἔλθωσι νὰ τὴν νοσηλεύσωσιν. Αὐταὶ αἱ ἴδιαι παρεπονοῦντο πικρῶς κατὰ τῆς ὀμαίμονος, τὴν ἀπεκάλουν *ξεχωρισμένην*. Ἐλεγον ὅτι ἡ πενθερά της κατῴρθωσε νὰ τὴν *ξεχωρίσῃ* ἀπὸ τὸν κόσμον. Ἡ γραῖα *ἔβαλε μαλαφούκια* καὶ εἰς τὰ δύο μέρη. Εἰς ἐκείνας ἔλεγεν ὅτι ἡ νύμφη της δὲν τὰς θέλει νὰ ἔρχωνται καὶ ὅτι εἶνε μία παράξενη, μία ἀνάποδη... Εἰς ταύτην παρίστα ὅτι ἡ μήτηρ της καὶ αἱ ἀδελφαὶ της τὴν ἐδυσφύμουν πάντοτε, καὶ διὰ τοῦτο τὰς κατηράτο ἐξ ὅλης ψυχῆς. «Ἡ λοχεμμέναις, ἡ στεριεμμέναις, ἡ ἀχρόνιασταις. Ἀντὶ νὰ χαροῦν ποῦ 'μπῆκε 'σέ τέτοιο σπίτι ἡ ἀδερφή τους, τὴν ἐξηλοφθοноῦσαν κτλ.» Τὴν νύκτα ἡ γραῖα ἔρεγγε, καθὼς ὁ Ἰωῆς ἐν καιρῷ τῆς τρικυμίας, καὶ δὲν ἐσηκώνετο νὰ δώσῃ τὸ ἱατρικὸν εἰς τὴν νύμφην της, ἢ νὰ τῆς ψήσῃ τοῦλάχιστον ἓν θερμὸν ποτόν. Τὸν υἱὸν της τὸν εἶχε πείσει ὅτι δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ καλέσῃ τὸν ἱατρὸν εἰς τὴν οἰκίαν. «Οἱ γιατροὶ δὲν ξέρουνε τί τοὺς γίνεται, καλλίτερα τὰ καταφέρνουν ἢ γυναῖκες. Μὲ τὰ ψευτογιατρικὰ εἶδαμε πολλοὺς νὰ γιαιτρευτοῦνε». Καὶ ἤρχοντο καθ' ἐκάστην τρεῖς ἢ τέσσαρες ψευτογιατρίσσαις εἰς τὴν οἰκίαν, ὧν μία ἦτο ἡ γραῖα Περμάχου, ἥτις ἔλεγεν ὅτι μὲ τὰς ἀλοιφὰς θεραπεύονται αὐτὰ τὰ νοσήματα, καὶ ὄχι μὲ τὰς ἐπιδὰς καὶ τὰ περιπτα, καθὼς ἰσχυρίζονται αἱ ἄλλαι. Καὶ σχεδὸν καθ' ἐκάστην τὴν ἔτριβε μὲ κηραλοιφήν, καὶ τῆς ἤλειφε τὰ πλευρά, ἐπιφωνοῦσα· «Κηραλοιφίτσα νὰ τὸ γιάνη!»

Θλιβερά ἀνέτειλαν τὰ Χριστούγεννα διὰ τὴν μικρὰν Αἰκατερίνην. Ὁ κόσμος ἐώρταζε καὶ ἡ μήτηρ της ἐψυχομαχοῦσε! Καὶ ὁ πατὴρ της δὲν ἔπαυσε νὰ δικάζεται μὲ τοὺς δανειστάς, καὶ ἄφησε τὴν οἰκίαν ἄνευ ὀψωνίων, διὰ νὰ πληρώσῃ τοὺς δικολάβους. Καὶ ἡ γραῖα Παντελοῦ ἦτο ἀπαρηγόρητος, λέγουσα ὅτι δὲν ἤθελε «νὰ χάσῃ τὴν νυφοῦλά της, ὅπου τὴν εἶχε 'μόσιμο!» Καὶ ἡ γειτόνισσά της ἡ Περμάχου ἠγωνίζετο νὰ τὴν παρηγορήσῃ ἐπαναλαμβάνουσα ὅτι «θὰ φάη κι' ἄλλη ψωμί!»

Ἐκοιμήθη ἡ δυστυχὴς ὑπὸ τὴν κηπάρυσσον ἀντικρὺ τοῦ ὠραίου περιβολίου τοῦ συζύγου της, τοῦ συγκειμένου ἐξ ἐλαιῶνος, ἀμπέλου καὶ κήπου, τὸ ὁποῖον οἱ δανεισταὶ θὰ ἐξέθετον μετὰ ἓνα μῆνα εἰς πλειστηριασμόν. Οὐδὲν ἦττον ἡ γερὰ Περμάχου, διακῶς ποθοῦσε νὰ εὕρῃ παρηγορίαν διὰ τὴν λευκότριχον φίλην της (ἥτις ἔχασε τὴν νυφοῦλά της, ὅπου τὴν εἶχε 'μόσιμο) ἤρχισε νὰ τρέχῃ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, πρὸς ἀναζήτησιν συζύγου διὰ τὸν Γιάννην τῆς Παντελοῦς. «Καὶ ἂν ἐφοβέριζαν νὰ βγάλουν τὰ ὑποστατικὰ του στὴ δημοπρασίαν, τάχα τί; Αὐτὸς εἶχε πολὺ βιό, ἦτον καὶ προκομμένος...» Καὶ ἡ μικρὰ Αἰκατερίνη εἶχεν ἀκριβῶς τόσῃν ἡλικίαν, ὅση ἤρκει διὰ νὰ αἰσθάνεται τὴν δυστυχίαν της καὶ νὰ κλαίῃ. Ἡ μήτηρ της, διὰ τῶν πραγμάτων, δὲν εἶχε βραδύνει νὰ τῆς δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀφελῇ ἐρώτησίν της περὶ τοῦ «τί θά 'πῇ νὰ φάη κι' ἄλλη ψωμί.»

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΚΟΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Εἰς λεπτομερεῖ ἀνάλυσιν τοῦ βιβλίου δὲν θὰ εἰσέλθω· ἐν, διότι δὲν ἔχομεν οὔτε τὸν καιρὸν οὔτε τὸν τόπον. Οὐχ ἥττον, ἢ ὑπόθεσις του, ἐν συντόμῳ, θὰ ἠδύνατο νὰ περιληφθῇ εἰς τὰ ἐξῆς: Ὁ Νικόλας Σιγαλὸς εἶνε κουρεὺς ἀθηναῖος, ἐκ τῶν τοῦ λαοῦ. Τὸ κουρεῖον του τὸ ἔχει ἐκεῖ κάπου κατὰ τὴν Νεάπολιν. Κουρεύει καὶ ξυρίζει διαφόρων εἰδῶν ἀνθρώπους, ἰδίως ἐκ τῆς τάξεώς του, καὶ φοιτητὰς ὅμως ἐπίσης τινάς, ὧν ὁ ἐκλεκτότερος εἶνε ὁ Γιάγκος Ἀντωνόπουλος, νέος κομψὸς καὶ ἐκ καλῆς οἰκογενείας, ὅστις συνδέεται σχεδὸν διὰ φιλίας πρὸς τὸν κουρέα του. Ὑπέρτης τοῦ κουρεῖου εἶνε ὁ Νότης, δεκαπενταετὲς μειράκιον. Ὁ Σιγαλὸς εἶνε ἀνθρωπος φιλήδονος ἅμα καὶ φιλόπατρις, μέθυσος καὶ τίμιος, γυναικοθήρας καὶ ἡρωϊκός. Ὁ Νότης εἶνε καλὸ παιδί, πρόθυμος, δραστήριος, ἐξυπνος, ἀλλὰ ἔχει ἓνα μάτι φοβερό. Ὁ Ἀντωνόπουλος εἶνε σεμνός, ὠραίος, παρθενικός καὶ ἐνάρετος, ἔχει δὲ ἐκτὸς τοῦ Σιγαλοῦ καὶ ἓνα ἄλλον φίλον, τὸν Τάκην Γαδριήλ, συμφοιτητὴν του πλέον, πολὺ καλὸν νέον καὶ αὐτόν, ἀλλ' ὅστις ἀρέσκειται νὰ κάμνῃ τὸν διεφθαρμένον. Εἰς τὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου ὑπάρχει μία οἰκογένεια Ροδάλη, ἀρχαίου δικαστικοῦ, φίλην τοῦ Ἀντωνοπούλου, ἐκ πατρικῶν σχέσεων, συγγενῆς δὲ τοῦ Τάκη, ἥτις ἔχει κόρην τὴν Καίτην, ἀσήμαντον καὶ ἀπλὴν νέαν. Οἱ δύο νέοι συγχάζουν εἰς τοῦ Ροδάλη, ὅπου συχνάζει ὁμοίως καὶ ἡ νέα Ἑλένη Φωτίου, φιλάρεσκος καὶ ζωηρὰ ἀθηναία, ἥς ἐρᾶται ὁ Ἀντωνόπουλος. Ὁ Σιγαλὸς εἶνε ὁ Φίγαρος τῶν ἐρώτων. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ καταδιώκει διὰ λογαριασμόν του καὶ τὰς ὑπηρετίας τῆς γειτονιάς, μεθ' ὧν πολυειδῶς ἐρωτοκοπεῖ. Ἀλλὰ δυστυχῶς εἶνε καὶ νυμφευμένος, δέρνει δ' οὐχ ἥττον συχνὰ καὶ τὸν Νότην, διότι οὗτος ὅταν τὸν στέλλῃ εἰς τὸ σπῆντί του διὰ θέλημα ἀργεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ κουρεῖον, ὡς συμπαίζων μετὰ τὴν μικρὰν Ρόζαν, ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ Σιγαλοῦ κυρὰ-Φανῆς, ἥς Ρόζας ἐρᾶται. Ὁ Νότης, μνησικακῶν διὰ ταῦτα, καταγγέλλει λοιπὸν εἰς τὴν κυρὰ-Φανὴν τὰς ἀπιστίας τοῦ κουρέως, ἐκείνη δὲ συλλαμβάνουσα αὐτὸν ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἐπανελημμένως, καὶ βλέπουσα αὐτὸν ἀδιόρθωτον, ἀποφασίζει νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, ἀπιστοῦσα καὶ αὐτὴ ὁμοίως, ὡς συνένοχον δ' ἐκλέγει ἄλλον τινὰ κουρέα, ὅστις ἦλθε καὶ ἦνοιξε νέον κουρεῖον, ἀπέναντι τοῦ Σιγαλοῦ. Ὁ Νότης τότε, ὅστις παίζει πρόσωπον μικροῦ ἰάγου τοῦ μυθιστορήματος, ἀγανακτεῖ διὰ τὴν ἀπιστίαν τῆς Φανῆς καὶ τὴν καταγγέλλει εἰς τὸν Σιγαλόν. Ὁ Σιγαλὸς δανειζεται τότε τὸ κλειδί τοῦ δωματίου τοῦ μυθιστορηματογράφου Λυκίδου, βοηθοῦ κατοικοῦντος πλαγίως τοῦ ἰδικοῦ του, ἐν τῷ ἐν Νεαπόλει οἰκοτροφείῳ τῆς κυρίας Πάλῃ, ὅπου κάθεται καὶ ὁ Ἀντωνόπουλος, καὶ

εἰσερχόμενος βιαίως ἐν νυκτὶ πυροβολεῖ ἀνεπιτυχῶς τὸν δραπετεύοντα ἡμίγυμνον ἀντίζηλον. Ἐφ' ᾧ συλλαμβάνεται, ἐπέρχεται διδάσας οἰκογενειακὴ πλήρη, ἡ κυρὰ-Φανὴ πρόκειται νὰ φύγῃ εἰς τὴν μντέρα της, στήν Πόλιν, τὸ κουρεῖον κλείεται, ὁ Σιγαλὸς ἀποφασίζει νὰ ἐκπατρισθῇ ἐπὶ τῷ δυστυχίματι, καταστροφῇ. Ἐπωφελοῦμενος τῆς ἀναμμουμπούλας, ὁ αἷτιος πάντων τούτων Νότης κλέπτει τὴν φίλην του τὴν Ρόζαν, καὶ τὴν πηγαίνει εἰς τὴν μντέρα του, διὰ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τῶν τρομερῶν τούτων πραγμάτων, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ σεμνότης τοῦ Ἀντωνοπούλου ὑφίστανται δεινὰς δοκιμασίας ἀπὸ τὰς ἀπαύστους ἐπιθέσεις θελκτικῆς τίνος χήρας, ὀλίγον ἐλευθερίων ἠδῶν, συγκατοικοῦσης ἐν τῇ οἰκίᾳ Πάλῃ, ἀλλὰ θριαμβεῖ αὐτὸν ἀθικτός, βαρύνεται δὲ καὶ τὸν εὐκόλον ἐρώτα τῆς ζωηρᾶς καὶ φιλαρέσκου Ἑλένης, ὅστις δὲν ἀντέκειτο φαίνεται εἰς τὴν ἀρετὴν του, κ' ἐπειδὴ ὁ πατὴρ του ἔρχεται ἐκ Πατρῶν κομιστὴς σχεδίου προσυμφωνημένου ἀγχιστείας μετὰ τὸν φίλον του Ροδάλην διὰ γάμου τοῦ υἱοῦ του μετὰ τὴν κόρην των, ὁ νέος, μετὰ τινος ποικίλας σκέψεως, τὸ εὐρίσκει πολὺ φυσικὸν καὶ ἀποφασίζει νὰ νυμφευθῇ τὴν Καίτην, τὴν ὁποίαν ποτὲ προτιθέμενος δὲν εἶχε προσέξῃ ἢ συλλογισθῇ. Ὁ Τάκης ἐκ παραλήλου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον κάμνει καὶ λέγει διάφορα πράγματα, ἅτινα ὁ συγγραφεὺς ἐπιθυμεῖ νὰ παραστήσῃ ὡς «διεφθαρμένα», φοιτᾷ εἰς ὀδικόν τι καὶ φθονεῖον, ἐρᾶται αἰοδοῦ τινος Ἀδέλας, διέρχεται νύκτας τινὰς εὐαρέστους μετ' αὐτῆς, προκαλεῖ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ζηλοτυλίαν τοῦ ἐπίσης ἀγαπῶντος αὐτὴν καπνοπώλου τοῦ καφῆ-σαντὰν Μελέτη, ὅστις ἐνεδρεῖν τὸν πληγόνει ἓνα βράδυ ἐλαφρῶς. Ὁ νέος τότε θεραπεύεται ἐκ τῆς ὀρέξεώς του πρὸς τὰ ἐκλυτα καὶ διεφθαρμένα ἥθη καὶ ἀπέρχεται πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Γερμανίαν. Φοβερὰ ἐκρηγνὺς περιτιδοποιεῖ ἐν Νεαπόλει (τῇ ἀθηναϊκῇ πάντοτε) ἐπακολουθεῖ, ἀπειληδασα νὰ καταστρέψῃ τὴν συνοικίαν, ἢν ὅμως προλαμβάνει ἐπὶ κινδύνῳ τῆς ζωῆς του ἐφορμῶν ὡς θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ὁ Σιγαλὸς, ἀναγνωρίζων οὕτω παγκοίνως ὡς ἥρωας, μεταβάλλων δ' ἐκ τούτου σχέδιον καὶ ἀποφασίζων νὰ μὴ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν, ἐγκαθιστάμενος ὁμοίως καὶ ἀνοίγων κουρεῖον εἰς ἄλλην συνοικίαν. Καὶ τὸ βιβλίον κλείεται δι' ἐπιστολῆς τοῦ Ἀντωνοπούλου πρὸς τὸν Τάκην, ἀναγγελλούσης πάντα ταῦτα, ὡς καὶ διάφορα ἄλλα σχετικὰ πρὸς τὰ ἐν τῷ μυθιστορήματι ἐξελισσομένα.

* *

Πιστεύομεν νὰ μὴν ἠδικήσαμεν τὸν κ. Ξενοπούλου, παραλείψαντες τίποτε σπουδαῖον. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ, παρακολουθεῖται, συμπληροῦται, ἐπεκτείνεται, στολίζεται, περικυκλοῦται, κλυδωνίζεται, φορτῶνεται ἀπὸ πλεῖστα ὅσα ἐπεισόδια, σκηνάς, περιγραφάς, εἰκόνας, ἀναλύσεις, σκέψεις καὶ διηγήσεις, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν αὐτὴ εἶνε. Θὰ ἦτον δὲ πράγματι εὐτύχημα διὰ τὸν

συγγραφεῖαν ἂν ἐπεχείρει καὶ κατ' ὁρθον νὰ τὴν ἐκθέσῃ ἐν τῇ συντομίᾳ, σαφηνεῖα καὶ ἀπλότητι, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐζητήσαμεν νὰ τὴν ἐκθέσωμεν ἡμεῖς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, θὰ ἐπλήρου τοῦλάχιστον ἔνα ἐκ τῶν ὄρων τῶν θεωριῶν τῆς κρατούσης σήμερον ἐν τῷ μυθιστορήματι σχολῆς, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν φαίνεται κινηθεῖς καὶ θελήσας νὰ γράψῃ τὸ ἔργον του. Διὰ νὰ εἶνε σύμφωνος ἀληθῶς πρὸς τὰς θεωρίας ταύτας, πρῶτον καὶ κύριον ἡ ὑπόθεσις τοῦ μυθιστορήματός του ἐπρεπεν ἴσως ὅπως καταστῇ τοῦτο ἄξιον τοῦ τίτλου τοῦ «ἀθηναϊκοῦ» νὰ παρέχῃ τὴν ἐντύπωσιν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς κ' ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι εἶνε εἰλημμένη προφανῶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ συγχρόνου ἀθηναϊκοῦ βίου. Διὰ τοὺς γνωρίζοντας ὅμως αὐτόν, ὑπεραμφιδόλλομεν ἂν παρέχῃ τὴν κυρίαν αὐτὴν ἐντύπωσιν καὶ τοιαῦτα ὁποῖαν ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῆς γραμμαῖς ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω. Ἀλλ' ὅπου ἡ ἐντύπωσις αὐτὴ ἐξαλείφεται ἐντελῶς, εἶν' ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ βιβλίῳ, ἐν ᾧ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκθέτει αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς ἀφαίρει ἀπ' αὐτῆς σχεδὸν ἐν γένει πᾶν φυσικότητα, ἀληθείας, πραγματικότητας, ἀκριθείας, ἐναργείας ἢ ζωῆς ἔχουσ. Ἐν ἀπατώμεθα, κάπου εἶδαμεν ποτὲ ὅτι ὁ Βύρων καὶ ὁ Ρίχτερ συμβουλευόμενοι τὸν ποιητὴν, πρὸ τοῦ ἀποφασίσαι νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας τὸν κάλαμον τὸν περιγράφοντα τὸ ταξίδι τῆς ζωῆς, νὰ προσπαθῇ νὰ ταξειδεύσῃ πράγματι ἐν τῷ πλάγῳ της, μετὰ ἄλλους λόγους δηλαδὴ νὰ ζήσῃ. Ἀλλ' ὁ ἀναγινώσκων τὸ μυθιστορήμα τοῦ κ. Ξενοπούλου θὰ ὑπέθετε δικαίως ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ εὖρε πολὺ φυσικὸν καὶ λογικώτατον νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας του τὴν πένναν, μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ περιγράψῃ τὸν ἐν ταῖς σημεριναῖς Ἀθῆναις βίον, χωρὶς νὰ ζήσῃ πρότερον σχεδὸν οὔτε μίαν ἡμέραν ἐν αὐταῖς. Ἀναπόφευκτον τούτου ἀποτελέσμα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶνε ἄλλο ἢ ἡ ζωγραφία του ν' ἀποδῇ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν ψευδῆς. Διὰ νὰ εἶνε αὐτὴ ἀληθὴς, ὁ συγγραφεὺς ἐπρεπε προπάντων νὰ ζήσῃ τὸν βίον τοῦτον ἐπὶ μακρὸν καὶ κατὰ διαφόρους τρόπους, νὰ ἰδῇ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ν' ἀναμυχθῇ εἰς αὐτὰ πολυειδῶς, νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ σπουδάσῃ αὐτὸν πρότερον βαθῶς καὶ ὑπὸ πλείονος τῆς μιᾶς ἐπόψεως, νὰ τὸν μελετήσῃ καὶ ἐν γένει καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις του, νὰ ἐννοήσῃ τὸ πνεῦμα του, καὶ ἐπειτα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρατηρήσεων, τῶν ἐντυπώσεων, τῶν ἀντιλήψεων, τῶν μελετῶν του καὶ τῇ βοηθείᾳ τῆς γνώσεως, τῆς σκέψεως, τῆς κρίσεως, τῆς ἐπιλογῆς καὶ ἐν μέρει μόνον τῆς ἐπινοήσεως, νὰ ζητήσῃ νὰ περιγράψῃ αὐτόν. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη μελέτη καὶ σπουδὴ καὶ ἐργασία καθόλου, μόλις εἰς σελίδας τινὰς τοῦ βιβλίου θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφελκύσουν τὴν προσοχήν, τὸ δ' ὅλον δὲν παρέχει ἢ τὴν ἐντύπωσιν μυθιστορήματος καθαρῶς φανταστικοῦ, ἐξ αὐτοδούλου καὶ αὐθαίρετου ἐπιχειροῦντος νὰ περιγράψῃ πράγματα ἅτινα ὁ γράφων καθολοκληρίαν ἀγνοεῖ κ' ἐθεώρησε περιττὸν ὅλως νὰ σπουδάσῃ, μεταχειριζομένου δὲ ὡς μέσα πρὸς τοῦτο ἐπινοητικότητας ἀ-

νηδον ἀκόμη, ἀτάσθαλον, ἀκυλίνα γῶγοντον, ἀτεχνον καὶ εἰς ἐπίμετρον κοινήν, ἀναμνήσεις ξένων ἀναγνώσμάτων, καλαισθησίαν προβληματικήν, ἀδιαφορίαν ὡς πρὸς τὴν κριτικήν ἐξέτασιν, περιφρόνησιν ἢ ἀδυναμίαν ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ ἀντίληψιν ἢ ἐρευναν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος. Πάντα ταῦτα θὰ ἠδύνατο τις βέβαια νὰ ὑπολάβῃ καὶ ὡς ἀνήκοντα εἰς τὰς ἀναποφεύκτους καὶ εὐλόγους ἐλλείψεις ἐργῶν ἀρχαρίου. Πολὺ φοβούμεθα ὅμως ὅτι ἀπεναντίας ταῦτα ἐγκαινται εἰς αὐτὴν τοῦ συγγραφέως τὴν φύσιν. Κυριώτατα καὶ ἀπαραίτητα προσόντα παντὸς θέλοντος νὰ γράψῃ διηγήματα ἢ μυθιστορήματα ρεαλιστικοῦ ἢ νατογραφιστικοῦ εἶδους θεωρεῖ ὁ μέγας ἀρχισαλπικτῆς αὐτοῦ Ζολᾶ, πρῶτον τὴν ἐπιτηδεσιότητα περὶ τὴν αἴσθησιν καὶ ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος καὶ δευτερον τὴν δύναμιν τοῦ ἐκφράζειν ταύτην, κατὰ τὴν ἐντύπωσιν ἣν προῦξεν ὁ αὐτῷ, κατὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν τὴν ἡσθάνθη καὶ τὴν ἀντελήθη ἢ ἰδιοσυγκρασίᾳ τοῦ συγγραφέως. Τὰ δύο ταῦτα κηρύττει, καὶ εἶνε βέβαια, ἀλληλένδετα συνήθως. Ἀμφοτέρων δὲ τούτων, ἐκτὸς ἐλαχίστων περιπτώσεων, φαίνεται νὰ στερεῖται ἐντελῶς σχεδὸν ὁ ἡμέτερος συγγραφεύς. Ἄν εἶχε τὸ πρῶτον, αὐτὴ αὐτὴ ἢ ἰδιότης τοῦ θὰ ἦγεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν μελέτην τῆς πραγματικῆς ζωῆς κ' ἐπὶ τὴν προσπάθειαν ν' ἀποδώσῃ αὐτὴν ὅποια ἀληθὺς εἶνε. Καὶ ἂν εἶχε τὴν δευτέραν, τὸ βιβλίον τοῦ δὲν θὰ ἐπροξένοι αἰσθησιν ἀνάλογον πρὸς τὴν τῆς θεᾶς μουσείου ἀψύχων καὶ ἀκίνητοῦντων νευροσπάστων, ἀτινα ὁ κατασκευαστὴς τῶν μάτην θέλει νὰ παραστήσῃ ὡς ζῶντα, κινούμενα καὶ δρῶντα εἰς ἀποτελέσιν εἰκόνων καὶ σκηνῶν.

..

Καὶ σκηνὰς μὲν καὶ εἰκόνας κατορθώνει ὁπωσδήποτε νὰ πλέκῃ καὶ ν' ἀραδιάζῃ τινὰς ὁ νεανίας. Ἀλλ' ἢ τοιαῦτα κατασκευὴ τοιοῦτων ἐπινοουμένων ὡς ἐτύχεν ἢ ὅπως τοῦ ἦλθεν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καὶ ἢ ἀλληλοδιδάδοχος αὐτῶν παράταξις δὲν πιστεύομεν οὔτε ὁ ἴδιος νὰ φρονῇ ὅτι ἀρκεῖ πρὸς σύνθεσιν ἐργῶν δυναμένων νὰ σταθῇ ἐπάνω εἰς τοὺς πόδας τοῦ, καὶ μάλιστα ἡθογραφικοῦ καὶ ρεαλιστικοῦ. Ἡ σχετικὴ αὐτὴ ἰκανότης τοῦ ἴσως θὰ ὑπέρετε τις ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν ὠφελήσῃ μᾶλλον εἰς τὴν συρραφήν καὶ τεχνουργῶσιν διηγήσεων ἀνεῦ ἄλλων ἀξιώσεων ἢ ὅσων αἱ τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἢ τῶν ἐπιυλλιδιογραφικῶν τῶν λαϊκῶν φυλλῶν τῆς ἡμερον. Ἀμφιβάλλοντες ὅμως ἂν καὶ ὡς πρὸς τοῦτο, διὰ νὰ παραγάγῃ ἔργα δύναμενα νὰ ἔχουν σημασίαν ἐν τῷ εἶδει, ἢ ἡρκοῦν καθ' ὅλα αἱ δυνάμεις τοῦ. Καὶ αὐτοῦτο, ἐν ἀρχῇ, μόνον συμφῶνως πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν ιδέας, εἶπαμεν ὅτι τὸ βιβλίον ἡμπορεῖ νὰ τιμῇ τὴν φαντασίαν τοῦ. Ἀπὸ τῆς ἰδιοφυίας τοῦ φαίνεται νὰ λείπῃ προπάντων ἀκριβὺς ἢ δύναμις τοῦ δημιουργεῖν, τοῦ παράγειν δηλαδὴ πρόσωπα, τύπους, χαρακτῆρας, σκηνὰς, εἰκόνας, γεγονότα, παρέχοντα εἰς τὸν θεατὴν τὴν αἴσθησιν ὅτι βλέπει σχεδὸν καὶ ἀκούει ταῦτα ἀληθῶς ὑπάρχοντα καὶ

κινούμενα καὶ δρῶντα καὶ φέροντα ζῶν ἐν αὐτοῖς καὶ ὅχι ὅτι εἶνε ἄσκακα καὶ ἀναίμα μορμολύκεια, γεννηθέντα ἐκ τοῦ μηδενὸς καὶ εἰς τὸ μηδὲν μέλλοντα νὰ ἐπιστρέψουν. Αὐτὴ δὲ εἶνε ἰδίως ἡ δύναμις ἢ ἀναποφεύκτος πρὸς σύλληψιν καὶ συντέλεσιν οἰουδῆποτε ἀληθοῦς, γενναίου, βιωσίμου, ἀξίου προσοχῆς ἐργῶν οἰουδῆποτε εἶδους, ἐξίσου ὑψίστους χρησῖμος, εἴτε εἰς τὸν Πόου ἢ τὸν Ὀφφμαν ὅταν θέλουν ν' ἀφηγηθῶν τὰ ἐκφρονα αὐτῶν ὄνειρα, εἴτε εἰς τὸν Δοστογιέφσκην ὅταν θέλῃ ν' ἀναλύσῃ τὰ νοσηρὰ συναισθήματα τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῆς φιλοδοξίας βαδανίζομένου ρώσου φοιτητοῦ, εἴτε εἰς τὸν Φλωμπέρ ὅταν ἐκ τῆς ὑπὸ τὸ ἀεικνυτον κ' ἐταστικώτατον ὅμῃα τοῦ ζωῆς ἀνασύρῃ τὸν ἀγαθὸν καὶ πεζότατον ἀγροτικὸν ἱατρὸν Κάρολον Μποδαρὺ ἢ τὸν ἐπισήμως γελοῖον φαρμακοποιὸν Ὀμαί, εἴτε εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Δουμᾶν ὅταν ἐν τῷ μεγάλῳ χαλκίῳ τῆς ὑπερεξημένης φαντασίας τοῦ σφρηλατεῖ τὸν γιγαντιαῖον Πόρθον ἢ τὸν νευρώδη Ἀρτανιάν. Ἀλλ' ὁ νεαρὸς ἡμῶν λόγιος δὲν ἐπιιδιώκει ἢ δὲν ἐπιτυγχάνει, κακῇ μοίρᾳ, νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν ιδέαν ὅτι κανὲν ἐκ τῶν προσώπων τῶν ἐργῶν τοῦ, ἐκτὸς παρεμπιπτόντων τινῶν καὶ ἀσημάντων, εἶνε ζωντανὸν καὶ ὅχι κατασκευασμὰ τοῦ ἀνυπόστατον καὶ κενόν. Καὶ δὲν ἡμπορεῖ νὰ μᾶς παραστήσῃ εἰκόνας ἢ σκηνὰς, τῶν ὁποίων νὰ μὴ μένωμεν ἀπολύτως ἀπαθεῖς καὶ ἀδιάφοροι θεαταί. Ἐκ τῶν προσώπων τοῦ μυθιστορήματός τοῦ, μόνον ἴσως ὁ ἰδιοκτήτης τῆς οἰκίας Πάλν Βελλιεράτος καὶ δὲν ἐνθυμούμεθα πλεόν ποῖος ἄλλος ἀνάλογος μᾶς ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ φυσικοῦ. Καὶ ἐκ τῶν σκηνῶν αὐτοῦ μίαν κυρίως ἐχάρημεν πράγματι ἰδόντες αὐτὴν ἐν τῷ συνόλῳ ἀρκετὰ ἐπιτυχημένην καὶ ἀρκετὰ ζωντανήν, τὴν τῆς θορυβώδους ὁμηγύρεως φοιτητῶν ἐν τῷ ἀνατομικῷ προτοῦ ἔμβρῃ ὁ καθηγητῆς. Ἀλλ' αἱ τοιαῦτα εὐχάριστοι στιγμαὶ καὶ συναντήσεις δὲν εἶνε συχναὶ ἐν τῷ βιβλίῳ. Ὡς ἐπιτοπολὺ δὲ, ἀναμέσον τῶν νεκρῶν σελίδων τοῦ, ἡ πρωτοτυπία λάμπει διὰ τῆς ἀπουσίας τῆς, ἡ μονοτονία κυριαρχεῖ, ἡ κοινοτοπία βασιλεύει, ἡ φληναφία δεσπόζει, ἡ ρώμη οὔτε ἀκούεται, ἡ βάσανος τῶν γεγονότων καὶ τῶν ἰδεῶν δὲν δείχνει οὔτε τὴν μύτην τῆς, ψυχῆς δὲ δριμύ κυκλοφορεῖ, καὶ συνηθέστατα ἢ ἀπογοητευτικῆς, ἢ ἀηδίας, ἢ ἀγανάκτησις ἢ ὁ γέλως ἐκσπῶνται διὰ λογαριασμῶν τῶν γραφομένων, ἐνῶ ἀκριβὺς ὁλως ἀντιθετὸν συναισθημάτων ἢ πρόκλησις ζητεῖται.

..

Πρὸς ἀποδείξιν τῶν ἀνωτέρω, ἂν ἠθέλαμεν νὰ διασκεδάσωμεν τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἀφθονο θὰ εἶχαμεν πρόχειρα τὰ ἀστείωτα παραδείγματα. Ἀλλὰ τὴν κρίσιν ταύτην δὲν τὴν γράφομεν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ διασύρωμεν ἢ νὰ πικράνωμεν τὸν κ. Ξενοπούλου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θὰ παρουσιάσωμεν ἐνταῦθα οὔτε τοὺς σθεγροὺς φοιτητάς, οὔτε τοὺς καθηγητάς οἱτινες ἀναγγέλλουν ἀπὸ τῆς ἑδρας τοῦ

Πανεπιστημίου μας τοὺς γάμους τῶν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος, οὔτε τοὺς ἐρασιτέχνας ζωγράφους τοῦ, οὔτε τοὺς βοηθοὺς μυθιστοριογράφων τοῦ, οὔτε τὰς Τιτίκας, οὔτε τοὺς Μαρῖους τοῦ, οὔτε τὰ ἄλλα περιεργὰ καὶ παντοειδῆ ὄντα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θέλει κατοικουμένης τὰς Ἀθήνας μας. Ἐπίσης δὲν θὰ ὀσὲ προσκαλέσωμεν εἰς τὰ πρωτοφανῆ ἐν τῇ οἰκίᾳ Πάλν γεύματά τοῦ, οὔτε εἰς τὰ θεάματα τῆς ἐρωτομανίας, οὔτε εἰς τὰς περὶ θηριοτρόφον διηγήσεις, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἀπειράριθμα καὶ πολυποικίλα συμβάντα ἀτινα ἰστορεῖ. Ὁμοίως δὲν θὰ ὀσὲ παραθέσωμεν κανὲν ἀπόσπασμα τῶν ἀήθων καὶ ἀνηκούστων διαλόγων μεταξὺ τῶν ἡρώων τοῦ, — πάθημα ὅπερ ἔχει ἄλλως τε κοινὸν πρὸς τοὺς πλείστους τῶν συγχρόνων διηγηματογράφων μας, τῶν ὁποίων ὁ κυρίως ἐχθρικός σκοπελος εἶνε ὁ διάλογος, ὃν σπανιώτατα κατορθοῦν ἢ προσπαθεῖν νὰ μὴ ἔχουν ἀφυσικώτατον καὶ ψευδέστατον, μὴ ἀντιλαμβάνοντο ὅτι αὐτὸς εἶνε ἡ ἀληθὴς λυδία λίθος, καταδεικνύων ἀπτήν καὶ πλῆττουσαν εὐθύς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν ἐπιτήδευσιν καὶ τὴν προσποίησιν, ὁποίας ὁ ὄντως ἀξιος τοῦ ὀνόματος συγγραφεύς δὲν πρέπει οὔτε ὑπόνοιαν νὰ δίδῃ, ὑποκαθιστῶν σχεδὸν αὐτὸν εἰς τὴν θέσιν τῶν προσώπων τοῦ καὶ ὁμιλῶν δι' αὐτῶν ὅπως ἀναποφεύκτως θὰ ὁμιλοῦν ἐκεῖνα ἐν τῇ πραγματικότητι. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ μὴν εἰπωμεν ὀλίγας λέξεις ἰδιαίτερας διὰ τὸ ὕφος καὶ τὴν γλῶσσαν ἣν μεταχειρίζεται ὁ κ. Ξενοπούλος, καὶ τοῦτο διότι οἱ ἀνάλογον πρὸς αὐτὸν περὶ τούτων ιδέαν ἔχοντες εἶνε λεγεῶν. Ἄν ὑπάρχῃ τίποτε εἰς πᾶν ἀξίον λόγου ἐργον, εἰς ὃ κατ' ἐξοχὴν νὰ ἐκφαίνεται ἡ προσωπικότης τοῦ συγγραφέως, ἔστω καὶ ὅσον καὶ ἂν ἠθέλησε τυχὸν οὗτος νὰ τὴν ἀποκρύψῃ, τοῦτο εἶνε κυρίως καὶ πρωτίτως τὸ ὕφος. Ἡ νεωτέρα κριτικὴ, διὰ στόματος τῶν ἐπιφανεστέρων ἀντιπροσώπων τῆς, ὡς μεγίστην τῶν σημερινῶν προόδων τῆς κηρύττει τὴν ἀνακάλυψιν τῆς στενοτάτης συγγενείας, τῆς ταυτότητος μᾶλλον, ἥτις ἀείποτε ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ποιήματος, τοῦ συγγραμματος καὶ τοῦ συγγραφέως, τοῦ καλλιτέχνου καὶ τοῦ καλλιτεχνήματός τοῦ. Ὡς σπουδαιότατον δὲ μέσον πρὸς ἐρευναν καὶ ἀνακάλυψιν τῆς σχέσεως καὶ τῆς ταυτότητος αὐτῆς θεωρεῖ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ὕφους. Ἀλλὰ περὶ τῶν τοιοῦτων πραγμάτων εἰς τοσαύτην παχυλὴν ἀμάθειαν εἶνε βυθισμένοι οἱ γράφοντες σήμερον ἐν Ἑλλάδι, ὥστε καὶ ὁ ὁμιλῶν κἂν περὶ αὐτῶν θὰ παρείχεν ἀναμφιδόλως τὴν ἐντύπωσιν παραληροῦντος. Ἀναγινώσκοντες μετὰ προσοχῆς τὰ πλείστα ἐκ τῶν δημοσιευμένων ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν λογογραφημάτων, εἰς διαρκῆ ἐκπληξιν εὐρισκόμεθα συνήθως παρατηροῦντες τὴν ἐμετικὴν ὁμαλότητα καὶ ὁμοιομορφίαν ἥτις τὰ διακρίνει, καὶ τὴν ὁποῖαν σπανιώτατα ἔρχεται νὰ ταραξῇ ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη πνοὴ ἀληθοῦς πρωτοτυπίας, χάριτος ἢ ρώμης. Ὅτι ἄλλοῦ ὀνομάζεται ὕφος καὶ γλῶσσα, οἱ παρ' ἡμῖν γράφοντες ἐκ συστήματος σχεδὸν ὡς ἐπιτοπολὺ φαί-

νεται νὰ νομίζουν ὅτι συνίσταται κατ' ἀρχὴν εἰς καθαρογλωσσίαν τινὰ αὐτόχρημα βδελυκτὴν, ἥτις ἀδελφουμένη πρὸς τὴν ρηθεϊσαν ὁμοιομορφίαν καὶ ὁμαλότητα καὶ συμπληρουμένη ἀπὸ τὴν παντελεῖ συνήθως ἑλλειψιν ἰδεῶν, χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς «γλαφυρότης», «ἀνθηρότης» ἢ «καλλιέπεια». Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἶνε γραμμένα ὄχι εὐ-ἀριθμητὰ κ' ἐκ τῶν καλλίστων θεωρουμένων νεοελληνικῶν ἔργων. Τὰς ἀρχὰς δὲ ταύτας παρίσταται ἀκολουθῶν καὶ ὁ ἐκ Ζακύνθου νέηλος συγγραφεὺς. Περὶ δυνάμεως, ὀρμῆς, τραχύτητος, γλυκύτητος, ἀκριθείας, φυσικότητος, ὕψους, ἀπλότητος, κλπ. ὕψους δὲν φαίνεται νὰ ἔχη πάρα πολλὰς εἰδήσεις ὁ κ. Ξενοπούλος. Ἀλλὰ τὰς ρεδιγκότας μετὰ πολλῆς ἐπιμονῆς θέλει διαρκῶς «ἐπιγονατίζει» καὶ τοὺς λούστρους «ὑποδηματοστιδώτας» καὶ τὰ πιατέλα τῶν φλυτζανιῶν «ὑποκρατήρια» καὶ τῶν ταξειδιωτῶν τὰ μπαγκάγια «ἀπαρτίας» καὶ «θαλψιχειρία» τὰ μανδόν. Ὑποθέτομεν ὅτι καὶ τὰ λουκούμια θὰ τὰ ὀνομάζῃ συνεπῶς «τερψιλαρῦγγια». «Ρῶποι» δὲ καὶ «μαργαριτόστρακα» καὶ «ἡμιανάγλυφα» καὶ «ἐμποροπώματα» καὶ «ραφιδεύματα» καὶ «ἀπόψυστρα» καὶ «ἐπίπαστρα» καὶ «κόχλοι διάγλυφοι» καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀκατανόητα πράγματα πλημμυροῦν τὰς ἀθναϊκὰς αἰθούσας καὶ ὁδοὺς του. Τόρα, ἂν ἡ μέθοδος αὕτη εἶνε ἴσως ἢ μᾶλλον συντελοῦσα εἰς τὴν μὴ ἐπίτευξιν τῆς ἀποδόσεως καμμιᾶς εἰκόνης καὶ καμμιᾶς σκηνῆς ἀληθοῦς καὶ φυσικῆς, ἂν ἡ διὰ τοῦ πρίσματος τῶν ξένων ἀναγνώσεων θεὰ τῆς φύσεως γίνεται οὕτω μᾶλλον καταφανής, ἂν ἡ ἐκφρασις τῶν ἰδεῶν δὲν παρασύρει, ἂν τὸ παρατηρητικὸν ἀποδεικνύεται ἀτελέστερον καὶ ἀνισχυρότερον, ἂν αἱ ἐντυπώσεις ἄς προσδέχεται καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας του ἐπίδρασις ἀποκαλύπτονται καλλίτερον μὴ ὑπέρτεροι τοῦ κοινοῦ, ἂν ἡ ἐπιτήδευσις καὶ ἡ προσποίησις εἶνε μᾶλλον κατὰφωροι, ἂν μάτην ἀναζητεῖς ὑπὸ τὰ γραφόμενα τὴν ψυχὴν τοῦ συγγραφέως, ἂν δὲν ἀνευρίσκεις διόλου ἐν τῷ ἔργῳ τὴν ἐσωτερικὴν δόνησιν εἰς ἣν ὑπείκων τὸ παρήγαγε, περὶ αὐτῶν δὲν φροντίζουν καὶ πάρα πολὺ οἱ σημερινοὶ γραμματομάστιγες.

Αὐτὰ εἶχαμεν νὰ εἰποῦμεν διὰ τὸ νέον αὐτὸ βιβλίον καὶ διὰ τὸν νέον τοῦτον συγγραφέα. Ἀρκετοὶ θὰ τὰ εὔρουν βέβαια πάρα πολλὰ. Καὶ ἡμεῖς τόρα ποῦ τὰ ἐγράψαμεν τὰ εὐρίσκομεν τοιαῦτα. Ἰὰ περισσότερα ὅμως ἐξ αὐτῶν δὲν τὰ εἶπαμεν διὰ τὸν κ. Ξενοπούλον, τὰ εἶπαμεν διὰ τὰ εἰποῦμεν. Μὲ αὐτὸν ἀτομικῶς θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ἐξοφλήσωμεν μὲ μίαν ἢ δύο στήλας τὸ πολὺ. Καὶ πρέπει νὰ κολακευθῇ διότι τοῦ ἐγράψαμεν τόσον μέγα ἄρθρον, καὶ ἐπὶ τόσον ἐνικῶ καὶ εὐρέως τόνον. Τὸν ἐθεωρήσαμεν ὅμως ὡς ἐν χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῆς συγχρόνου ἐποχῆς καὶ τῆς συγχρόνου νεολαίας, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐκάμαμεν. Ἀπαραλλάκτως ὅπως γράφει, σκέπτεται, ἐργάζεται ὁ κ. Ξενοπούλος, γράφουν, σκέπτονται καὶ ἐργάζονται οἱ περισσότεροι καὶ τῶν μᾶλλον διακρινόμενων εἰτ' ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ

εἰτ' ἐν τῇ φιλολογίᾳ εἰτε ἐν τῇ ἐπιστήμῃ παρ' ἡμῖν. Καὶ ἀπὸ πολλοὺς αὐτῶν, αὐτὸς εἶνε πλειότερας ἐκτιμήσεως κατὰ βάθος ἀξίος, μ' ὅλ' αὐτά. Πιθανὸν καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ εἰργαζόμεθα οὕτω ἕως χθές, ἴσως καὶ σήμερον ἀκόμη, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοοῦμεν. Ἐλπίζομεν νὰ ἔχη τὴν εὐθυκρισίαν καὶ τὴν νοημοσύνην νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ὅ, τι ἐγράψαμεν περὶ αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ δυσμενοῦς πνεύματος. Πιστεύομεν νὰ μὴν ἔχη τὴν ἀδυναμίαν ν' ἀποθαρρυνθῇ ἐξ αὐτῶν. Ὡς συμπέρασμα, δὲν ἀποδεικνύουν ὅτι καθόλου δὲν ἔχει πιθανῶς ἀξίαν τινὰ, ὅτι στερεῖται προσόντων ἀπὸ τοῦδε καὶ ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἔχη καὶ ἄλλα ἴσως πολλὰ κρυμμένα μέσα του, ἅτινα ἡ πάροδος τῶν ἐτῶν καὶ ἡ ἀνάμιξις του εἰς τὴν ζωὴν ἐπὶ μᾶλλον νὰ ἐξάρη. Ἀλλ' ἂν δὲν προσέξῃ, ἂν δὲν καλλιεργήσῃ τὸ τάλαντον ὅπερ πιθανὸν νὰ ἔχη, ἀλλὰ συντόνως καὶ οὐσιαστικῶς, ἂν οὖν προσπαθῇ ν' ἀποκτήσῃ τὰς ἀπαραιτήτους πνευματικὰς καὶ συγγραφικὰς ιδιότητας ἄς δὲν ἔχει, ἂν

εἶνε δυνατόν νὰ τὰς ἀποκτήσῃ, καὶ νὰ ἐνδυναμώσῃ ὅσας τυχὸν ἔχει, ἂν δὲν ἀρχίσῃ νὰ ἐννοῇ ὅτι καὶ τὰ πράγματα καὶ αἱ λέξεις ἔχουν πολὺ βαθύτεραν τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῶν ἐπιφανείας ὄψιν, ἂν δὲν ἀντιληφθῇ ὅλην τὴν σημασίαν ἣν περικλείει τὸ ὄνομα τοῦ «συγγραφέως», δὲν θ' ἀρθῇ ποτὲ ὑπεράνω τοῦ μετρίου. Καὶ θὰ εἶνε λυπηρόν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἄς ἐξακολουθήσῃ ἐργαζόμενος, ἄς ἐξασκηθῇ ἔστω καὶ εἰς τὸ ἀπλῶς γράφειν, ἄς συμπληρωθῇ, ἄς λάβῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι πολὺ εἶνε ἂν δύναται τις ἐν ἀρχῇ τοῦ σταδίου του νὰ παράγῃ καὶ μόνον ὑποφερτὰ ἔργα, ἄς δοκιμάσῃ προπάντων καὶ ἄλλα εἶδη, ὀλιγώτερον βαρέα καὶ δυσβάστακτα ἀπὸ τὸ κοινωνικὸν καὶ ἠθογραφικὸν μυθιόρημα. Καὶ διόλου παράξενον, ἂν εὕρῃ τὸν δρόμον του, νὰ κατορθώσῃ μίαν ἡμέραν, ἂν ὄχι ἥλιο, νὰ καταλάβῃ θέσιν ἐντιμον μεταξὺ τῶν νέων ἀνθρώπων, εἰς οὓς ἀπόκειται ἡ εὐγενὴς φιλοδοξία ν' ἀγωνισθῇ διὰ τὴν δημιουργήσασιν τὴν σύγχρονον πνευματικὴν Ἑλλάδα. ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Πατρίδα, σὰν τὸν ἥλιο σου ἥλιος ἄλλοῦ δὲ λάμπει
Πῶς εἰς τὸ φῶς του λαχταροῦν ἡ θάλασσα κ' οἱ κάμποι,
Πῶς λουλουδιζοῦν τὰ βουνά, τὰ δάσ', ἡ λαγκαδιὰς
Στέρνορτιάς του θυμῆμα μυριάδες μυρωδιὰς!
Ἀφρολογοῦν ἡ ρεματιὰς καὶ λαχταρίζ' ἡ λίμνη,
Χίλιες πουλιῶν λαλιὰς ἡχοῦν, τῆς ὠμορφιᾶς του ὕμνοι,
Ἵσ' ἀπειρ' ἀστράφτουν χρώματα παρτοῦ λογιῆς λογιῆς
Τ' ἀγέροιο τὰ πετούμενα, τὰ σερπετὰ τῆς γῆς.
Κι' αὐτὸς σηκώνει τ' ἀλαφρὸ τῆς καταχρύας μαγνὰδι
Κ' ἡ κάθε στάλ' ἀπὸ δροσιὰ γυαλίζει σὰν πετράδι,
Ἡ κάθε ἀχτίδα του σκορπᾷ μὲ τὴν ἀνάλαιπτή
Χαρά, ζωὴ καὶ δύναμι κ' ἐλπίδα ὅπου κ' ἂν μ' πῇ.

Φαρτάζεις σὰν τὸν ἥλιο σου κ' ἐσύ, καλὴ πατρίδα,
Καὶ μάγια σὰν τὰ μάγια σου 'ς τὸν κόσμον ἄλλοῦ δὲν εἶδα.
Ἡ γῆ σου εἶναι παράδεισο κ' αἰώνια γαλαρὸς
Γύρω σου καθρεπτίζεται 'ς τὸ πέλαγ' ὁ οὐρανός.
Κ' ἡ ρύχτες σου μὲ τ' ἀστρα τοὺς, μὲ τὴ γαλάζια πάστρα,
Μὲ τ' ἀηδορολαλήματα, τρεμάμενα σὰν τ' ἀστρα,
Μὲ τὸ φεγγάρι ποῦ περᾷ, σὰν ὄνειρο εὐτυχίας
Στὴ μέση τῆς ἀπέραντης οὐράνιας ἡσυχίας.
Ἡ ρύχτες σου δροσοβολοῦν χιλιόπλουτο λουλούδι
Καὶ 'ς τῶν παιδιῶν σου τὲς καρδιὰς ἀμάρτα τραγούδια,
Σταλάζουν εἰς τὰ σπλάχνα τοὺς θεράπειο λησμοριὰς,
Ἐλευτεριὰς ἀγάλλιασι καὶ μῦθος τυραννίας.

Μάγευ' ἀσημοῦφαντο, φῶς μαργαριταρέιο
Λύονται 'ς ἓνα χάραμα ξαρό, μαλαματέριο,
Γιομάτος μόσχους καὶ δροσιὰς ὁ Ζέφυρος τερπνὰ
Μέσ' ἀπ' ἀγάπης φαρτασιὰς τὰ πλάσματα ξυπνὰ.
Κ' ἀνάμεσα 'ς τὰ χρώματ' ἀπὸ χίλια οὐράνια τόξα,
Προβαίνει πάλ' ὁ ἥλιος εἰς ὅλην τὴν δόξα,
Καί, σὰν τοῦ μεγαλείου σου σύμβολο φωτεινὸ,
Ἐως 'ς τὸ χρυσὸ βασίλειον λάμπει 'ς τὸν οὐρανόν.
Ἑλλάς, τὸ μεγαλεῖο σου βασίλειον δὲν ἔχει
Καὶ δίχως γνέφια τοὺς καιροὺς ἡ δόξα σου διατρέχει.
Ὅσες φορὲς ὁ ἥλιος σου νὰ σὲ φωτίσῃ ἐρθῇ
Θεὸν νὰ σ' εὕρῃ πεντάμορφη, στεφανωμένη, ὀρθή.

Α. ΓΡΑΙΚΟΣ